

ΤΙ ΤΡΩΓΕΙ Ο ΡΩΜΙΟΣ

Φυσιοδίφης γερμανός ὀμιλῶν περὶ τῶν μαλακῶν τῶν ἀγρῶν καὶ ἀναφέρων ὅτι αὐταὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα τρώγονται ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἐπιφέρει ὅτι εἶνε γνωστὴ ἡ παροιμία, ὅτι «ὄπου ἓνας γαίδυρος ψοφᾷ τῆς πείνας ἐκεῖ παραχορταίνουσιν τρεῖς Ἕλληνες¹⁾». Ἡ παροιμία αὕτη καίτοι ἀνυπαρκτος παρὰ τῷ γερμανικῷ λαῷ, ἐγκλείει ὅμως πυρῆνα ἀληθείας πασιγνώστου, ὅτι ὁ Ἕλλην εἶνε τρομερὰ χορτοφάγος, τρώγων ἐνίοτε βοτάνας, τὰς ὁποίας καὶ αὐτὰ τὰ ζῷα πατοῦσι περιφρονητικῶς. Δὲν εἶνε βεβαίως εἰς ὀλίγους γνωστὸν ὅτι πολλὰ τῶν ἀκανθῶδων φυτῶν τῶν κοινῶς καλουμένων γαίδουραγκάθων τρυφερὰ καὶ ἀρτίδρωπα χρησιμεύουσιν ὡς τροφή ἐψημένα ἢ καὶ ὠμά.

Ἐὰν ἠθέλαμεν ἐνταῦθα νὰ παραθέσωμεν καταλόγον τῶν γόρτων καὶ τῶν λαχάνων, τὰ ὁποῖα ὁ Ῥωμιός καταβροχθίζει καθ' ἑκάστην ἀνά πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα ἠθέλαμεν ἐκτείνει τὸν λόγον εἰς μῆκιστον. Ἀρκούμεθα μόνον ἀναφέροντες ἐκ τῶν ἀγρίων γόρτων ὀλίγα τινὰ χάριν παραδείγματος, οἷον τὰ διάφορα εἶδη τῶν ἀγρίων θριδάκων, τὰ βλαστάρια, τοὺς ζογρούς, τοὺς ἀσκολύμπρους, τὰ χρυσάνθεμα, τὰ ἀγριολάπαθα, τὰ ἀγριοβλάσταρα, τὰς καυκαλήθρας, τοὺς βορβούς, τὰς ἀγριογκυνάρας, τὰ ἀγριοσέσκουλα καὶ πλῆθος ἄλλο φυτῶν αὐτοφυῶν, μὴδ' αὐτῶν τῶν παπαρουῶν καὶ τσικνίδων ἐξαιρουμένων. Ἐὰν δὲ εἰς ταῦτα προσθέσωμεν καὶ τὰ διάφορα εἶδη τῆς βρασσικῆς καὶ τῆς κράμβης (λάχανα, κουνουπίδια, παραπούλια, βέβαις κτλ.) τὰ ἀπαραίτητα κρόμυνα καὶ τὰ ὅλως ἰδιόζουσαν ἀπόπειαν εἰς ὅλην τὴν Ἑλληνικὴν φυλὴν παρέχοντα σκόροδα, πάλιν δὲν λαμβάνομεν ἰδέαν τῆς χορτοφαγίας τοῦ Ἕλληνοσ' οὔτε ἀρκεῖ νὰ προστεθῇ εἰς ταῦτα τὸ ἄφθονον ποσὸν τῶν ὄσπριων καὶ αἱ καταπληκτικαὶ ποσότητες τῶν ἐλαίων.

Ὅπως ἀκριβῶς ἐκτιμήσωμεν τὴν φυτοφαγίαν τοῦ Ἕλληνοσ' ἐπρεπε νὰ γνωρίζομεν ἐκ στατιστικῆς πόσον κρέας καταναλίσκεται εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα ἐκτός τῶν πόλεων σχετικῶς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν κατοίκων. Εἶνε γνωστὸν ἄρ' ἑτέρου ὅτι εἰς πλῆθος χωρίων καὶ κομποπόλεων παρέρχονται ἐβδομαῖδες καὶ μῆνες, καθ' ἃς δὲν σφάζεται οὔτε τράγος.

Πολλοὶ ἀπέδωκαν τὴν μεγάλην χορτοφαγίαν τοῦ Ἕλληνοσ' εἰς τὸ πλῆθος τῶν νησιῶν, ἄλλοι δὲ

ἐθεώρησαν αὐτὴν ἐπιβλαβὴ καὶ μὴ κατάλληλον πρὸς ἀνάπτυξιν εὐεκτούντων καὶ ἐργατικῶν σωμάτων. Ἐπὶ τῶν δύο τούτων θεμάτων παρακαλοῦμεν τὸν ἀναγνώστην νὰ παρακολουθήσῃ ἡμᾶς κατωτέρω.

Πρὸς σαφῆ κρίσιν τίνα ἐπίδρασιν δύναται νὰ ἔχῃ ἢ ἐκ τοιούτων ἢ τοιούτων οὐσιῶν θρέψις τοῦ ἀνθρώπου ἀνάγκη νὰ γνωρίσωμεν πρῶτον τὰς ἐξῆς θεμελιώδεις ἀρχὰς ἐκ τῆς φυσιολογίας.

Ὡς γνωστὸν αἱ τροφαὶ διαίρουσιν εἰς λευκωματώδεις, ἀμυλώδεις καὶ λιπαράς. Εἰς τὰς πρῶτας ὑπάρχοντα τὰ ὠά, τὸ κρέας, ἡ τυρία ἢ ἐντὸς τοῦ γάλακτος, καὶ μικρὸν ποσὸν περιεχόμενον ἐντὸς τῶν ὄσπριων. Εἰς τὰς δευτέρας ὑπάρχοντα πάντα τὰ σιτηρὰ (ἄρτος, πάστα), τὰ γεώμηλα, ἡ ὄρυζα κτλ., ἐξ αὐτῶν συνίσταται τὸ πλεῖστον τῶν ὄσπριων, εἰς δὲ τὰ τρίτα ἀνήκουσιν ὅλα τὰ ἐλαία, τὰ λίπη, τὰ βούτυρα κτλ. Ἐκ τῶν τροφῶν τούτων χρήσιμοι πρὸς πλᾶσιν τῶν μαλακῶν μυρίων τοῦ σώματος ἢ ἀνακαίνισιν αὐτῶν εἶνε αἱ λευκωματώδεις, τὰ δὲ λοιπὰ δύο εἶδη χρησιμεύουσιν ἀπλῶς πρὸς καύσιν, διὸ καὶ λέγονται τροφαὶ καύσιμοι. Τὰ δύο δὲ ταῦτα εἶδη καίόμενα διὰ τῆς ἀπανταχοῦ τοῦ σώματος γινομένης ἀναπνοῆς ἐμποδίζουσι τὴν καύσιν τῶν λευκωματωδῶν καὶ ἐπομένως οἱ τρώγοντες μετὰ τῶν τελευταίων τροφῶν ἀμυλώδεις καὶ λιπαράς ἢ ἄλλας καυσίμους οὐσίας, οἷον οἰνόπνευμα, ζάχαρον, οἰκονομοῦσι τὸ λεύκωμα καὶ οὕτω προβαίνει ἡ θρέψις τοῦ σώματος αὐτῶν ἢ διατηρεῖται ἐν ἀκμῇ.

Αἱ ἀπλοῦσταται αὐταὶ, πασιγνώστοι καὶ ἀναμφισβήτητοι φυσιολογικαὶ ἀλήθειαι ὀδηγοῦσιν ἡμᾶς πρὸς εὐρεσιν τῆς καταλλήλου τροφῆς διὰ τὸν ἀνθρώπον. Ἐν πρώτοις δηλ. τάσσονται αἱ λευκωματώδεις ὡς πλαστικαὶ σώματος, οἷον τὰ διάφορα εἶδη τῶν κρεάτων (τετράποδα, πτηνά, ἰχθύς, ὄστρεα), τὰ ὠά, ὁ τυρός, τὸ γάλα, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον αἱ ἀμυλώδεις φυτικά οὐσίαι καὶ αἱ λιπαραὶ. Ἀλλὰ τάσσοντες τὰ κρέατα μετὰ τῶν χρησιμωτάτων τροφῶν ἐπιπίπτομεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς τὸ πολυθρόλητον ζήτημα ἂν ὁ ἀνθρώπος εἶνε σαρκοφάγος ἢ φυτοφάγος.

Βεβαίως δὲν εἶνε σκοπὸς ἡμῶν ν' ἀναγείρωμεν ἐνταῦθα ἐν πρὸς ἐν τὰ ἐπιχειρήματα τῶν ἀποκλειστικῶς φυτοφάγων (καρποφάγων, χορτοφάγων, ἀμυλοφάγων). Οἱ κύριοι οὗτοι ἀφοῦ ἤδη ἐνηλικιώθησαν διὰ τῆς κοινῆς διὰ κρεάτων τροφῆς βεβαίως δύνανται σήμερον νὰ εὐεκτώσι ἀπορεῦγοντες ἐντελῶς τὴν σαρκοφαγίαν. Ἀλλ' ἂν ἀπερᾶσιζον ἀπὸ τῆς μικρᾶς αὐτῶν ἡλικίας ἢ καὶ ἐνήλικιοι γενόμενοι νὰ μὴ πίνωσι γάλα (οὐσίαν περιέχουσαν ἰκανὸν ποσὸν λευκώματος), τυρὸν κτλ. τότε θὰ ἐβλεπόν ἐπὶ τῆς ἰδίας αὐτῶν μαρρῆς ἐν τῷ κατόπτρῳ τὰ προτερήματα τῆς ἀπὸ τῶν κρεάτων τροφῆς. Παραλείποντες τὴν ἀνυπόστατον καὶ ὅλως μὴ ἐπιστημονικὴν γνώμην ὅτι τὸ κρέας προκαλεῖ διαφόρους ἀσθενείας (ἐννοεῖται ὅτι ἐννοοῦμεν πάντοτε τὸ κρέας ἐψημένον) ἀναγείρωμεν καὶ τὸ ἐπιχειρήμα τῶν οἰλιῶν τῆς φυτοφαγίας καθ' ὃ καὶ αὐτὴ ἡ φύσις ὑπέδειξεν εἰς τὸν ἀνθρώπον τὴν ἀπογῆν ἀπὸ τῶν κρεῶν, κατασκευάσασα τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ πρὸς φυτοφαγίαν ἐπιτηδείους.

¹⁾ Wo ein Esel Hungers stirbt da leben drei Griechen wohl auf.

Τούτο είναι αληθές και οι προπάτορες του ανθρώπου, οι άνθρωποι πειθήνιοι γορίλλας, γιμπαντζής, ούραγγουτάγγος και γίββων, είναι ζώα καθαρώς φυτοφάγα. Αλλά τίς δύναται να πείσει ήμεις ότι η ανθρωπότητα εβλάφηται διά της σαρκοφαγίας και ότι η βρωμιά των σαρκών δεν συνετέλεσεν αυτή κυρίως όπως ο άνθρωπος γείνη όποιος είναι τήν σήμερον;

Τέλος δε να αναγράψωμεν το τελευταίον επιχείρημα κατά της αποκλειστικής φυτοφαγίας, αναφέρονται ενταύθα ότι κατά τας τελευταίας στατιστικές πληροφορίας, οι φυτοφαγούντες γηράσκουσι λίαν ενωρίς ή τουλάχιστον φαίνονται κατά πολλά γηραιότεροι. Έννοείται ότι το τελευταίον τούτο γεγονός είναι το ισχυρότατον επιχείρημα κατά των πολεμίων της κρεωφαγίας, καθόσον αν ούχι άλλο εύθης από τούδε ή απόσχωσι της αποκλειστικής φυτοφαγίας, το τρυφερόν ήμισυ του ανθρωπίου γένους, αι γυναίκες.

Και εκ θεωρητικών λοιπόν λόγων και εκ της παγκοσμίου πείρας πειθόμεθα ότι ο άνθρωπος είναι προσηρμοσμένος προς τροφήν μικτήν, και ότι μετά των πλαστικών ουσιών, ήτοι του λευκώματος (κρέατος κτλ.) ανάγκη να καταβροχθίζη και ουσίας λιπαράς, άμυλώδεις κτλ.

Τούτου τεθέντος ως αληθούς, γεννάται το ζήτημα, τίνας τροφαι εκ των τριών τούτων τάξεων ανάγκη να είναι αφθονώτεροι και συχνότεροι εις τον άνθρωπον και επομένως τίνα είδη τροφής είναι εις αυτόν ωφελιμώτερα.

Επί του ζητήματος τούτου έγινόντο πολυάριθμοι επιστημονικοί έρευναι, όπως εν γένει επί του ζητήματος της λειτουργίας της πέψεως των ζώων και του ανθρώπου. Είναι καταπληκτικά αι άπειροι παρατηρήσεις ως προς την θεραπευτικήν δύναμιν των ποικίλων τροφών, αι χημικαι αναλύσεις των ουσιών εξ ών συνίστανται αι συγκρίσεις των διαφόρων τροφών επί διαφόρων ζώων ως προς την παραγωγήν σαρκών, λίπους, δυνάμεων, αι στατιστικαι πληροφοριαί περί της θρέψεως του ανθρώπου κτλ. Ενταύθα δεν σκοπούμεν, ως εικός, να συμπαρασύρωμεν τον αναγνώστην ούτε μακρόθεν εις επιθεώρησιν των έρευνών τούτων. Σκοπός ήμων είναι να δείξωμεν εις αυτόν διά βραχέων επί τίνων λόγων στηρίζεται το είδος της τροφής του Έλληνας, και αν δύναται ούτος να διατηρήση τας δυνάμεις αυτού τρεφόμενος όπως τρέφεται.

Ως προς την τροφήν αυτού ο Έλληνας ως γνωστόν χαρακτηρίζεται ως λιτός, και δικαίως. Άρτος και κρόμμυα, άρτος (κρήβινος, σίτινος ή άραβόσιτινος) μετά ελαιών, άρτος μετά τυρού και σταφυλών, άρτος μετά ολίγων καρπών ή λαχάνων, είναι άρτος και συντεθειμένα σκόροδα είναι το σύνθημα γεύμα των εργατών, το οποίον σπανίως συμπληροῦνται και διά της πόσεως μικρᾶς δόσεως ρητινίου. Η αυτή λιτότης παρατηρείται και οικίαι εις την οικιαγένειαν. Τας πλείους ημέρας του έτους κήθηται αυτή παρὰ άχνίζουσαν γαβάθην, ή δε όσμη των έρεβίνθων ή ρασιόλων ή των βραστών χορτων πληροί ατό μέλαθρον». Το κρέας είναι καθημερινή τροφή μόνον

των κατοίκων των πόλεων και πάλιν ούχι όλων ή των λίαν εύπόρων τάξεων των επαρχιών. Έν τούτοις και ή εργατική τάξι και ή άγροτική και εν γένει άπαντα ή πολυπληθεστάτη, μη συχνά κρεωφαγούσα τάξι των πολιτών, είναι τόσοσιν άκμαία κατά το σώμα, ισχυρά και εργατική όσον και αι όμοιαι τάξεις των κρεωφάγων λαών, ίσως δε είναι και ή σχετικῶς μακροβιωτέρα.

Έαν ως προς την τροφήν παρατηρήσωμεν και άλλους μεσημβρινούς λαούς θα εύρωμεν επίσης την αυτήν λιτότητα ως προς το κρέας τουλάχιστον, οίαν και παρ' ήμιν. Ο πρωχός Ιταλός π.χ. τόσοσιν σπανίως φαίνεται τρώγει κρέας ώστε θέλων να δείξη πόσον νόστιμον είναι φαγητόν τι, λέγει ότι είναι καλόν 'σαν κρέας (e buone come la carne).

Τα γεγονότα ταύτα φαίνονται κατ' αρχάς εις αντίθεσιν προς τα πορίσματα της φυσιολογίας, καθ' ή μόνον το κρέας, το γάλα, τα ωά κτλ. είναι αι πλαστικαι σώματος και παραγωγαι δυνάμειν τροφαι. Έν τούτοις το πράγμα δεν έχει ούτως, διότι ή φυσιολογία δεν λέγει ότι το σώμα έχει ανάγκην κρέατος, ή ωών, ή γάλακτος, αλλά γενικῶς λευκώματος, εξ οιασδήποτε πηγής και αν προσπορίζεται τούτο ο άνθρωπος. Διά το ζωϊκόν σώμα είναι άδιεφορον αν τα μαλακά αυτού μέρη πλασσονται από του λευκώματος του χοιρείου κρέατος ή του έρυθρου χαθιαρίου ή του της φακής και των λοιπών όσπριών. Εκ τούτου έπιεται ότι ο άνθρωπος σχηματίζει μῦς ή εγκέφαλον, νεύρα και άλλα διάφορα όργανα και εκ του φυτικού λευκώματος, άρκεί τούτο να εισαχθῆ εις ίκανήν ποσότητα εντός του στομάχου του και μετ' ουσιών χωνευομένων, άπαραλλάκτως δηλ. όπως και ο βοῦς και ο ίππος και άλλα ζώα πλαττουσι τας σάρκας αυτών και άντλῶσι δυνάμεις από του ξηρού χορτου, τον οποίον τρώγουσι και εντός του οποίου περιέχεται μικρά ποσότης λευκώματος. Αλλ' ίνα ο άνθρωπος εισαγάγη εις το σώμα αυτού το απαιτούμενον ποσόν λευκώματος, πρέπει να καταβροχθίση ίκανά ποσά φυτικών ουσιών και επομένως πρέπει να έχει ισχυρόν στομάχον όπως πέψη αυτάς. Ίδου δε ο λόγος, διά τον οποίον ο κάποιος την πόλεων, ο λόγιος, ο υπάλληλος, ο διαρκῶς κηθήμενος έμπορος δεν δύναται να τραφή δι' έρεβίνθων ή ρασιόλων, ενώ όχωρικός τρέφεται, διότι ο δεύτερος έχων ισχυρόν τον στομάχον πέπτει μέγαν ποσά των τροφών τούτων και επομένως εισάγει το αυτό ποσόν λευκώματος, το οποίον αι σαρκαώδεις τροφαι, τα ωά κτλ. περιέχουσιν εις πολύ μικρότερον όγκον και μειγμένον μετά ολιγώτερον δυσπέπτων ουσιών.

Εκ των φυτικών ουσιών περισσότερο λευκώμα περιέχουσιν οι μύκητες και τα άμύγδαλα, κατά δεύτερον λόγον έρχονται τα όσπρια και κυρίως ή φακή, και κατά τρίτον λόγον τα σιτηρά (σίτος, κριθή, όρυζα, άραβόσιτος κτλ.), τελευταία δε τέλος έρχονται τα χορτα, τα λάχανα, οι καρποι.

Εκ των φυτικών τούτων ουσιών παρασκευάζων ο Έλληνας συνήθως την τροφήν του και ως εκ της έρεβίνθας αυτών εισάγων εις τον στομάχον αφθονώτερον ποσόν παρέχει εις το σώμα του άρκούσαν

ποσότητα λευκώματος μετά των λοιπών επίσης χρησίμων ουσιών άμυλώδων και λιπαρών. Μη λησμονώμεν δε ότι μετά των λαχάνων, χορτων και καρπών ο Έλληνας ούχι σπανίως άρτύνει το λιτόν δείπνον και διά παστής άρίγγης, σκόμβρου, σαρκίνης ή τυρού και ότι το ολίγον ποσόν του λευκώματος το περιεχόμενον εντός των ζωϊκών τούτων τροφών συνοδεύομενον υπό αφθόνων άμυλούχων και λιπαρών ή ελαιωδών ουσιών έπαρκεί προς κάλυψιν της ανάγκης του σώματος. Πόσον ποσόν λευκώματος χρειάζεται το σώμα, δεν είναι εξηκριβωμένον, ούτε είναι δυνατόν να όρισθῆ δι' έκαστον άνθρωπον φαίνεται όμως ότι τούτο δεν είναι μέγα, διότι άλλως δεν θα ήδύνατο ο βοῦς και ο ίππος, ως είπομεν και άνωτέρω, να παραγάγη μῦς και δυνάμεις διά του ελάχιστου ποσού του λευκώματος του χορτου. Έάν ήτο δυνατόν να έγνωρίζεν ο άνθρωπος πόσον ολίγη τροφή έχει ανάγκην, και αν δεν όθουσαν αυτόν εις έκλογήν της τροφής του ή επιδειξίς και ή γαστριμαργία, τίς οίδε όποια οικονομία χρημάτων θα έπύργετο και κατά πόσον ο βίος θα καθίστατο ιδανικώτερος, άπαλλασσομένου του ανθρώπου της φροντίδος προς άπόκτησιν πολλών χρημάτων όπως τρώγη αφθόνως.

Παρ' ήμιν ένεκα της θερμότητος του κλίματος δεν έχει ανάγκην το σώμα ν' αναπτύξη μεγάλην ποσότητα θερμότητος προς αντίστασιν κατά του ψύχους. Διά πληροῦται μὲν ο στομάχος και ενεργείται πληρέστατα το αίσθημα του χορτασμού αλλά πολύ ολίγη ουσία μεταβαίνουσιν εις την κυκλοφορίαν. Το πλείστον αυτών, όν ζυλωδες και άπεπτον ή ύδατοβριθές, εξέρχεται του εντερικού σωλήνος κατά ποσά μέγιστα ή εξατμίζεται διά των πνευμόνων και του δέρματος εις ύδωρ. Η χορτοφαγία επομένως του βρωμίου ενώ δεν άποστρεί αυτού του λευκώματος και διατηρεί τας δυνάμεις αυτού άκμαίας, επιβάλλεται άρ' έτέρου υπό του κλίματος, διότι άλλως πολλαι λευκωματοώδεις, άμυλώδεις και λιπαραι τροφαι θα ήσαν περιτται και ουδῶως χρησιμοι εις το σώμα.

Σ. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ

ΤΟ ΣΟΥΝΙΟΝ ΚΑΙ ΟΙ ΚΥΝΗΓΟΙ

Πρωχωρών προς την Άγριλέξαν εισδύω ήδη μεταξυ πυκνοτέρων όμιλων κυνηγών.

Η Άγριλέξα καίεται κατά το ύψος των τηλεγραφημάτων περί των εν ταις επαρχίαις των υποδοχών των πολιτευομένων.

Αλλά εδώ σφυρίζουν και τα σφαιριδία περί έμέ, ως έχιδνα.

Μου έκαμε δε πολλήν εντύπωσιν ή καθ' όλην την γραμμήν συναυλία των φωνών και βλασφημιών απευθυνομένων εις τους σκύλους συναυλία, ή οποία διδει παράδοξον χρωματισμόν εις της μάχης την ίαχην.

Διότι και οι μάλλον ευηγημένοι κύριοι και αυτοί ακόμη οι φιλογενείς άγγλοέλληνας, οι όποιοι εν Αθή-

1 Τέλος: Ίδε σελ. 242

ναις όμιλούν κατά το ύπόδειγμα του ιδανικού των, του Τζών Μπούλ, με ραμμένα τα χείλη και συνεσφιγμένους τους όδόντας, ως να έχουν πάντοτε πλήρες το στόμα με βόρακα, τανίνην ή στυπτηρίαν, έκει εις το βουνόν, άνοίγουν στόμα δεκάπηγυ και βλασφημοῦν, κατά τρόπον, όστις θα έκαμνε τον τολμηρότερον κουτσαβάκην να έρυθρίαση, τον δε Σατανάν να σταυροκοπηθῆ μετά δέους. Αφης το μωρέ, ή μωρή, κατά την διαφοράν του φύλου, πίσω μωρέ, θα στήν ανάψω μωρέ και αναμιξῆ ο σταυρός, ή πίστις, ή Παναγία και όλον το άγιολόγιον.

Και το χειρότερον είναι ότι λαμβάνει καταπληκτικήν έντασιν ή φωνή εις την έρημίαν. Ένω ήμην αρκετά μακράν, ένόμιζα ότι έκάστην των βλασφημιών αυτών άπήγγελλεν εν χορῶ στρατός όλόκληρος, όπως τους ύμνους προς τον Κύριον ο Στρατός της Σωτηρίας. Αλλ' έχουν και ολίγον δικαίον οι ταλαιπωροι κυνηγοί να άφίνουν ολίγον τους άβροῦς τρόπους και να φέρωνται σκυλίαια προς τους σκύλους των.

Διότι επέισθην εκ της πείρας ολίγων ώρών, ότι αυτοί οι σκύλοι και άγιον ακόμη ήμποροῦν να κατορθώσουν να τον κάμουν φοιῶ.

Δεν λέγω τούτο διά τον σύζυγον της Φαύστας, άγιον, διά τον όποιον δεν θα έχρειάζετο δα και πολυς κόπος να το κατορθώσουν, αλλά δι' άλλους άγιους έχοντας ολιγώτερον οικειότητα προς το αίμα.

Τόση ήδη είναι ή έντασις του πυρός, ώστε έκαστος εις εν μόνον αποβλέπει, πῶς να δυναθῆ να εξέλθῆ του πυρίνου εκείνου κύκλου άνευ άβαρίας, ενώ επανειλημμένα κραυγαί, άχ! Με έσκάγιωσαν, άχ, με έστράβωσαν! άντηχοῦν πενθίμως, εν άρμονία παθητικωτάτη προς τους ούραλισμούς των τραυματισομένων σκύλων.

Εις το κρισιμώτερον ίδίως σημείον του κινδύνου εύρίσκεται εις παχύτατος κύριος, ο όποιος εις κανέν βέριτας δεν δύναται να είναι καταχωρισμένος με διαστάσεις μικροτέρας των ότακωσιών τόνων έκτοπισμού. Η όβω της άποπληξίας εξυρισμένη κεφελή του, και ο τράχηλος, θεώμενα όπισθεν, μου άνέμνησαν τους ευγενείς εκείνους χοίρους του Γιόρκσιρ, ών το άριστοκρατικόν γένος θαυμάζεται εις τας κτηνοτροφικας εκθέσεις και οι όποιοι φιλοτεχνούσιν τα ωραιότερα ζαμπόν. Έσφορει πελωρίαν κάσκαν, ήτις έσθανε μέχρι της ρίνος και του έκάλυπτε τα ότα, ως να είχε πέση και στερεωθῆ επί της χονδρᾶς κεφαλῆς του ο μέγας κώδων της ρωσικής έκκλησίας. Φέρων την χείρα πρό των όρθαλμών, τεταμένην εν σχήματι άσπίδος, και υποχωρών εν τάξει, όπως εξέλθῆ του φράγλου τούτου κύκλου, εκραύγαζε στεντορείως. Παύσατε πυρ! Παύσατε πυρ!

— Έπρεπε να έχετε κοντά σας ένα σκαλιγιάτη, τῶ είπον διερχόμενος, πῶς τον εξεχάσατε; Χωρίς σκαλιγιάτη δεν ήμπορείτε να μεταβιβάσατε εδώ τέτοια προστάγματα. Στείλετε τουλάχιστον τον ύπασιστη σας εις τα διάφορα σημεία της μάχης.

Και τῶ εδείκνυσον τον όπισθεν του λαύστρον, τον ψυχογυϊόν.

Με παρετήρησε βλοσυρῶς χωρίς να άπαντήση.

Έγώ δε έτι μάλλον προπετής επαναλαμβάνω.

— Πρὸς Θεοῦ δὲν κρούετε τοῦλάχιστον τὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σας μέγαν κώδωνα τοῦ κινδύνου ;

Θὰ μοὶ εἶπτε ὅτι προσηνέχθη ὡς ὁ ἔσχατος τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸν ἀγνωστὸν αὐτὸν κύριον. Τὸ ἀναγνωρίζω πρῶτος· ἀλλ' ὁμως ἡ νεύρωσις μου ἐπλησιάζει ἤδη τὴν ὀρθοεικὴν γραμμὴν τῆς παραφροσύνης. Εἶχα δὲ ἀπόλυτον ἀνάγκην νὰ ἐκχύσω τὴν χολὴν μου, καθ' οἰοῦδήποτε, ἀρκεῖ νὰ ἦτο κυνηγός.

Ὁ κρύος φόβος περιλούει ἤδη καὶ τὴν ἰδικήν μου τὴν ψυχὴν. Εἶδον ἓνα δυστυχή, ὅστις ἐδέχθη τριᾶκοντα τοῦλάχιστον σφαιρίδια εἰς τὸ πρόσωπον, ἀπὸ τῶν ὀπῶν τῶν ὁποίων ἀνέβλυζε κατὰ σταγόνας τὸ αἷμα.

Θεε μου, εἶπα, ἂν γείνης ἔτσι κακομοίρη Ἀνδρέα ; Ἡ νομίζεις ὅτι θὰ μπορέσης τότε νὰ γυρίσης τοῦλάχιστον εἰς τὸ σπίτι σου ; Ποιὸς ξέρει πῶς θὰ ἐξηγήσουν τὸ χάλι σου ; καὶ ἂν τὸ πάρη ἀλλοιῶς κανένας ἀστυάτρος καὶ σὲ στείλῃ στὸν Κάνθαρο εἰς τὸ θεραπευτήριον τῶν εὐλογιῶντων ;

Ὁ φόβος τοῦ τελευταίου τούτου κινδύνου μὲ ἔκαμε νὰ φύγω ἐκεῖθεν κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε τῶρα ὁ Οὐσκῶκ ἐδυσκολεύετο νὰ με φθάσῃ.

Ὁδεύων πρὸς τὴν σκηνήν, ἀφ' ἧς ἀπέιχον πλέον τῆς ὥρας, συνητήθη πρὸς φίλον μου ἱατρόν, ἀξιόλογον κύριον, ὁ ὁποῖος ἔν μόνον ἔχει θανάσιμον ἐλάττωμα, ὅτι εἶνε κυνηγός.

— Πόσον χαίρω, γιατρέ μου, ποῦ σὰς βλέπω.

— Ἄ ! Ὁραῖα ἔνοιῶ διατί ἔργεσαι καὶ σὺ βέλαια γὰ νὰ σοῦ τὰ βγάλω.

— Ποιᾶ, γιατρέ μου ; εἶπον μετὰ τρόμου.

— Τὰ σάγια ποιά ; Δὲν ἐσκαγιώθηκες ;

— Ὅχι, χάρις τῷ Θεῷ· ἀλλὰ πῶς πάει τὸ κυνήγι ;

— Λαμπρά· μὰ δὲν ἔχω, ἀδελφέ, καιρὸ νὰ κυνηγήσω, καὶ αὐτὸ μὲ δαιμονίζει. Μόλις εἶναι ὀκτώ· ἔχει ἀρκετὰ πουλιά, καὶ ὁμως ἐγὼ εἶμαι ἀναγκασμένος νὰ γυρίσω εἰς τὸ δωμάτιον.

— Μὰ πῶς ; κάμνετε καὶ στὸ Σούνιο τὸ γιατρό ;

— Καὶ μπορῶ νὰ μὴ τὸν κάμω ; Δὲν κοπιάζεις μαζύ μου νὰ ἰδῆς πόσοι θὰ περιμένουν μὲ τὴ σειρά τους νὰ τοὺς ξεσκαγιώσω ;

— Καὶ ἔχετε κάμει πολλὰς θεραπείαις αὐτοῦ τοῦ εἶδους, εἰς τῶρα, γιατρέ μου ;

— Ἡξεύρεις πόσον μοῦ ἀρέσκει ἡ ἀκρίθεια. Πῶς σημεῖω ὅλας τὰς περιπτώσεις, αἱ ὁποῖαι μοῦ παρουσιάζονται, πόσον μεθοδικὸς εἶμαι εἰς τὴν κλινικὴν στατιστικὴν μου. Διὰ τοῦτο λυσσῶ ἐδῶ, ὅπου αὕτη εἶναι ἀδύνατος.

— Γιατί, γιατρέ μου ; Μήπως δὲν ἔχετε χαρτί, μήπως θέλετε μολύβον ἢ κόνδυλο ;

— Δὲν μὲ ἐννοεῖς βλέπω, μοὶ εἶπε μειδιάσας περιφρονητικῶς διὰ τὴν μωρὰν ὑπόθεσίν μου. Ἡθελα ἀπλῶς νὰ γνωρίζω καὶ νὰ καταστρώσω εἰς δύο στήλας, ἀφ' ἑνὸς πόσα σάγια εἰσάγω, ὡς κυνηγός, εἰς τὰ σώματα τῶν πουλιῶν, σκοτωμένων καὶ πληγωμένων μὲ τὸ σαντζάλ, καὶ πόσα ἐξάγω, ὡς ἱατρός ἀπὸ τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων μὲ τὴν λαβίδα ἢ διὰ τομῆς. Ἄλλ' ἐννοεῖς ὅτι ὁ καταρτισμὸς τῆς στήλης τῆς εἰσαγωγῆς εἶναι ἀδύνατος. Καὶ τοῦτο μὲ ἀπελπίζει.

— Μὴ θλίβεσθε, γιατρέ μου· συλλογισθῆτε ἐπὶ τέλος, πρὸς παραμυθίαν σας, ὅτι ἡ στήλη τῆς εἰσαγωγῆς δὲν ἀνάγεται εἰς τὴν ἱατρικὴν σας ἰδιότητα· ἀλλ' ἡ ἐξαγωγή ;

— Ὡ ! Αὕτη εἶναι ἐν πλήρει τάξει.

Καὶ σύρων ἐκ τοῦ κόλπου του σημειωματάριον. Ἐγὼ ἐξήγαγον, ἀνέγνωσε (σημείωσε, ὁμως ὅτι ἐδῶ ὑπάρχουν καὶ πολλοὶ ἄλλοι συναδελφοί) ἐν συνόλῳ ἄχρις ὥρας 1462 σάγια ἀπὸ 89 ὑποκείμενα. 27 τούτων ἦσαν σάγια τῶν 8 ἀριθμῶν. Φαίνεται ὅτι αὐτοὶ ποῦ τὰ ἐρύτησαν θὰ ἐκυνηγοῦσαν ζαρκάδια. 123 τῶν 9, 280 τῶν 10 καὶ τὰ ὑπόλοιπα τῶν 11. Ἐξ αὐτῶν 352 ἐξήχθησαν διὰ τομῆς, καὶ τὰ λοιπὰ ἀπλῶς διὰ τῆς λαβίδος. Εἶχον δὲ εἰσδυσεῖ 311 εἰς τὸ πρόσωπον, ἐξ ὧν 121 ἐπὶ τοῦ μετώπου, 90 ἐπὶ τῆς δεξιᾶς παρεῖς καὶ . . .

— Ὡ ! Ἀρκεῖ, ἱατρέ μου, εἴσθε πάρα πολὺ ὑποχρεωτικὸς· μὴ κουράζεσθε τόσο.

Τὸν εὐχαρίστησα ἐν σπουδῇ, καὶ ἀπῆλθον τρέμων μήπως χρησιμεύσω καὶ ἐγὼ, ὡς ὑποκείμενον εἰς τὴν στατιστικὴν τῆς κλινικῆς του.

Ἠλπίζα ὅτι εἶχα κενώσει ἤδη τῶν συμφορῶν τὴν κύλικα. Ἄλλ' ἀπέμενον ἐτι ἡ ὑποστάθμη, ἀσυγκρίτως πικροτέρα.

Ἰσχυρὸς βόρειος ἀνέμος ἔφερε πρὸς τὴν διεύθυνσίν μου τοὺς λευκοφαίους ἀτμούς τῆς ὑψηλῆς καπνοδόχου τῶν Μεταλλουργειῶν τοῦ Λαυρίου. Ἡ ἀπὸ ταύτης ἀπόστασις ἦτο μεγάλη· καὶ ὁμως ἠσθάνομην συναίσθημα καύσεως ἐντὸς τῆς ρινός μου, ὡς νὰ εἶχε θέσει τις ὑπ' αὐτὴν βρεγμένα φωσφορικὰ πυρεῖα. Ἦσαν οἱ ἀτμοὶ τῆς ἄχνης τοῦ ἀρσενικοῦ, οἱ ἀπὸ τῶν καμίνων τῶν χωνευομένων ἐκβολῶν δισχετευόμενοι εἰς τὴν ὑψηλὴν καπνοδόχον. Μοὶ ἦτο ἀφόρητος ἡ εἰσπνοή των. Ἄλλ' εἶτε λόγω ἐξοικειώσεως, εἶτε λόγω ἀλλαγῆς κατευθύνσεως τῆς πορείας μου, δὲν τοὺς ἠσθάνομην μετ' ὀλίγον, καὶ προσεπάθουν νὰ ρίψω καὶ ἐγὼ ἐπιτυχῆ τινὰ πυροβολισμόν, παρορμῶν τὸν Οὐσκῶκ εἰς ἰγνηλασίαν.

Ἄλλ' αὐτὸς μὲ προσέβλεπε ραθύμως καὶ ἠλιθίως, μὲ ὀφθαλμούς βεβαρυμένους καὶ θολούς, ὡς νὰ εἶχεν ἐξέλθει τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἀπὸ κανὲν χασισιοπιτείου, κατὰ τὸν εἰδικὸν ὅρον τῶν ἀστυνομικῶν δελτίων. Ψάξε Οὐσκῶκ, ψάξε. Τίποτε.

Ἄλλ' ἀντὶ τούτου αὐτὸς στυλόνεται ἀκίνητος. Ἄνοιγε πηχιαῖον τὸ στόμα καὶ ἐκβάλλει κραυγὰς θρηνωδεστέρας ἀπὸ ἐκείνας τοῦ Λαοκόοντος, ὅταν ἔστειλε κατ' αὐτοῦ καὶ τῶν τέκνων του τοὺς συσφιγκτῆρας ὄψεις ἢ Ἀθηνᾶ.

Ἐφαίνετο ὡς νὰ ἐθρῆνε συμφορὰν τινὰ κλαστικῆς τραγικότητος· ὡς νὰ εἶχεν ἐνώπιόν του νεκρὸν ὀλόκληρον τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ ἀπωλοφύρετο τὴν ἀπωλείαν του.

— Τί ἐπαθες, Οὐσκῶκ ; Τίς ἀλάστορ σὲ δῶκε δαίμων ; Οἷον πένθος λυγρὸν ἐξέτεινε ἐπὶ τῆς ψυχῆς σου, τὰς πτέρυγας αὐτοῦ τῆς κελαινῆς καὶ διὰ τῶν σκοτεινῶν σκιῶν των εἰς ζόφον ἄλαστον τὴν ἐδύθησεν ;

Ἄλλ' αὐτὸς, τοσαῦτον φαίνεται ἀηδίαζε τὸ ὄρος τῆς τραγωδίας, ὥστε φρενήρης ἐτράπη εἰς ἄτακτον φυγὴν. Ἄτακτον δὲν εἶναι κυριολεξία· ἀταξικὴν

ἔπρεπε νὰ εἶπω καὶ ἂν μοὶ ἐπιφυλάσσεται ἡ τιμὴ νὰ ἀναγνώσῃ τὸ ὑπόμνημά μου κανεὶς ἱατρός, αὐτὸς τοῦλάχιστον θὰ μὲ ἐννοήσῃ· διότι οἱ πόδες του συνεπλέκοντο καὶ παρεπάτει, ὡς ἂν ἐπασχεν ἐκ προΐουσης κινητικῆς ἀταξίας. Καὶ ἐν τῷ μεταξύ ἴστατο πρὸς στιγμὴν καὶ ἐπανελάμβανεν ἐκ νέου τὰς ἀπαισίους θρηνωδίας του.

Ὡ συμφορὰ μου ! ἐφώναξα. Τί εἶναι τούτα πάλι, κακομοίρη Ἀνδρέα ; Μὰ δὲν θὰ γλυτώσω λοιπὸν ποτὲ ἐγὼ ἀπὸ αὐτὸ τὸ σκυλί ; Αὐτὸ ποῦ τοῦ ἦρθε τῶρα θὰ εἶναι προσβολὴ ἀγρίας λυπομανίας. Τί νὰ κάμω, Θεε μου ; χειρουργοὶ καὶ κλινικοὶ ὑπάρχουν ἄφθονοι ἐδῶ, μὰ αὐτὸς χρειάζεται φρενολόγος καὶ ποῦ νὰ τὸν εὑρῶ ἐγὼ εἰς τὸ Σούνιο τὸ φρενολόγος ; Καὶ ὁμως τί λαμπραῖς δουλειαῖς θὰ ἔκανε ἐδῶ ἓνας φρενολόγος !

Τὸν κατέφθασα εὐκόλως ἕνεκα τῶν συνεχῶν του καταπτώσεων. Ἦδη κυλιέται κατὰ γῆς θρηνῶν πάντοτε καὶ ἐκβάλλον ἄφρους. Κύπτω καὶ τὸν θωπεύω.

Οὐσκῶκ, Οὐσκῶκάκι μου, τί ἐπαθες πάλι ;

Ἄλλ' αἰρινίδιος τρόμος μὲ ἔκαμε νὰ ἀνατιναχθῶ ὀπίσω.

Ἄν εἶναι, εἶπον, ὄξεια κεραυνοβόλος λύσσα ;

Καὶ πάλιν νέα ἀπορία ἀναγομένη αὐτὴν τὴν φρονίαν εἰς τὴν σφαίραν τῆς κτηνιατρικῆς, ἐθασάνισε τὴν ἀπέλπιδα ψυχὴν μου. Ὑπάρχει ἄρα γε εἰς τὴν σκυλικὴν παθολογίαν καὶ ὄξεια κεραυνοβόλος λύσσα ; Καὶ πότε μὲν ἐκλίνα πρὸς τὸ ναί, καὶ ἐφανταζόμην τὸν Ἀνδρέαν, τὸν ἑαυτὸν μου δηλαδὴ, ἐν Παρισίοις, ἐντὸς τοῦ ἀχανοῦς ἐργαστηρίου τοῦ ἐνδόξου ἰεροφθαλμιστοῦ, ἐν τῷ μέσῳ φιαλῶν, κονίκλων καλλιερημένων διὰ τοῦ ἰοῦ, ἢ καὶ ἀκαλλιεργήτων, περιστοιχίζομενον ὑπὸ φιαλίδων, γαλῶν, σκύλων ἐντὸς κλωθῶν, σκύλων εἰς τὸ πρῶτον στάδιον, σκύλων ἀγωνιῶντων, σκύλων μακαριτῶν, ἄλλοτε δὲ ἔλεγον, ὅτι κεραυνοβόλος λύσσα εἶναι πρᾶγμα ἀδύνατον.

Ἄλλα μέχρις οὗ σκεφθῶ ὅλα αὐτά, νέα ἐγερσις τοῦ Οὐσκῶκ καὶ νέος δρόμος δεκαπλασίως φρενήρης, ὡς ἂν ἔφερον ἀνηρτημένην ἀπὸ τῆς οὐρᾶς του δέσμην δέκα τενεκέδων.

Ἦδη κατέπεσε. Καὶ οἱ σφαδασμοὶ του εἶναι τόσο ἰσχυροί, ὥστε ἐνόμισα ὅτι πλέον ἤγγικε τὸ μοιραῖον.

Τὴν στιγμὴν αὐτὴν καταφθάνει εἰς κυνηγός, χωρικός ἐκ Κρωπίας.

— Γὰ τὸ Θεό, ἂν εἶσαι χριστιανός, τοῦ λέγω, βοήθησέ με νὰ γλυτώσω αὐτὸ τὸ ζῶο.

Αὐτὸς ἀντὶ ἀποκρίσεως μοῦ ἀπαντᾷ διὰ χειμάρρου ἐρωτήσεων.

— Δὲν τοῦ χύνεις νερό ; δὲν τοῦ δένεις τὰ μάτια μὲ τὸ μαντήλι ; Τί κάθεται ; Τί τὸ ἀρνεῖς ἔτσι νὰ φορήσῃ ; Δὲν βλέπεις ὅτι τὸ βαστάει τὸ μεταλλεῖο ;

— Πῶς ; Τί ; πάλι τὸ μεταλλεῖο ; Ἄλλ' αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ἐβάλλθησαν λοιπὸν νὰ μὲ κάμουν μαϊνικό μὲ αὐτὸ τὸ γόβρο ;

— Κύριε, κάμει αὐτὰ ποῦ σοῦ λέω γλήγωρα· δὲς του τὰ μάτια. Ἔτσι μπράβο. Νὰ καὶ νερό.

Καὶ ἀφοῦ τὸν περιέγραψε, προσέθεσε. Γερῆ τοῦ ἦρθε. Τὸν κρατοῦν ἀκόμη τὰ μέταλλα γὰ καλὰ.

Περίεστρεψα τότε τὴν κεφαλὴν μετὰ δέους, ἀλλὰ δὲν εἶδα κανένα νὰ κρατῆ τὸν Οὐσκῶκ. Τότε ἐχρεώσθη νὰ μοῦ ἐξηγήσῃ ὁ ὑποχρεωτικὸς ἄνθρωπος, ὅτι τὸ πιάσιμο τοῦ μεταλλεῖου εἶναι ἀσθένεια τῶν σκύλων sui generis καὶ ὅπως τοπικὴ ἐν Λαυρίῳ, εἰς ἀκτῖνα μέχρι δύο ὠρῶν ἀπὸ τῆς καπνοδόχου, ἢ ὅποια ἐξεμει τοὺς ἀτμούς τῆς ἄχνης τοῦ ἀρσενικοῦ.

«Νὰ· ἡ ἀναστανία τοῦ φαρμακικοῦ τὸ ζετρελαίνει τὸ σκυλί καὶ πέρνει τὰ βουνά. Ἄν δὲν χαθῆ, ἂν δὲν τσακιστῆ στὰ νταμάρια, ἢ δὲν πῆσῃ στὴ θάλασσα, γλυτόνει.»

Ἦδη κατέλαβε τὸν Οὐσκῶκ ἀναίσθησι καὶ ἀκαμψία πτωματικῆ. Ὑπτιος δὲ, εἶχε τοὺς πόδας τεταμένους πρὸς τὰ ἄνω μὲ τοὺς δακτύλους ἀνοικτούς, ὡς νὰ ὕβριζε τὸν οὐρανόν.

— Κάτσε κοντὰ του. Σὲ λίγο θὰ ζυπνήσῃ· νὰ τὸν πάρης σιγὰ σιγὰ, καὶ νὰ γυρίσης πίσω. Μὴ δοκιμάσης ὁμως νὰ κυνηγήσης πλειά, γιατί θὰ τοῦ ξανάρθῃ. Καὶ ἀνεχώρησεν.

— Αὕτη τὴν ὄρεξι ἔχω νὰ ξαναδοκιμάσω. Ἄλλὰ παρῆλθεν ὀλόκληρος ὥρα καθ' ἣν ἔμενα ἐκεῖ ἀκίνητος ὡς τιμητικὴ φρουρά, καὶ ὁ Οὐσκῶκ ἀναίσθητος ἀκόμη, μὲ τὴν αὐτὴν πτωματικὴν ἀκαμψίαν.

Καλὲ εἶναι φόβος τὸ σκυλί, εἶπα· αὐτὸς ὁ χωρικός ἠθέλησε νὰ γελᾷ με μαζύ μου. Τί νὰ κάμω ;

Αὐτὸ τὸ τί νὰ κάμω, δὲν ἦτο πλέον ἀπλή ἀπορία· ἦτο ἐν ἀπαίσιον ἐρωτηματικὸν πελώριον, γιγάντιον, μέλαν, τὸ ὁποῖον ἐβλεπα δι' αὐτῶν τῶν ὀφθαλμῶν ἐμπρὸς μου, ὡς τυπωμένον ἐν τῷ κενῷ, παρακολουθοῦν ἐπιμόνως τὴν κατευθύνσιν τοῦ ὀφθαλμοῦ μου, ὡς αἱ φαντασματικὰ ἐκείναι μυῖαι, αἱ mouches volantes, αἱ ὁποῖαι παρακολουθοῦν τὴν ὀπτικὴν ἀκτῖνα τῶν ἀναίμικῶν.

Διὰ νὰ ἀποδιώξω τὸ ἀπαίσιον ὄραμα κύπτω ἐπὶ τοῦ Οὐσκῶκ. Ὡ τῆς φρικῆς ! Τὸ αὐτὸ ἐρωτηματικόν, ὡς σαρκασμὸς δαίμονος εἰκονίζεται ἐπ' αὐτοῦ τοῦ σώματός του.

Ἡ μακρὴ οὐρά του κυρτωμένη ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά, ἀπετέλει τὸ μεγαλύτερον αὐτοῦ μέρος καὶ δὲν εἴλεπε παρὰ ἡ ἄνω στιγμὴ, ἣν ὁμως συνεπλήρως ἔτερον σημεῖον ἐπὶ τοῦ σώματός του, τὸ ὁποῖον ἕνεκα τῆς ὑπτίας θέσεως τοῦ Οὐσκῶκ ὑπερέκειτο τῆς οὐρᾶς.

Κάπου εἶχα ἀναγνώσει, εἰς τὸν Verne, ἂν δὲν ἀπατώμαι, ὅτι ὅταν οἱ σκύλοι ἰγνηλατοῦν μὲ ἀνωρθωμένας τὰς οὐράς, τὰ αὐτὰ τοῦ σώματός των μέρη σχηματίζουν ἐρωτηματικὰ στερεότυπα, τῆς λατινικῆς γραμματικῆς ἐννοεῖται. Εὐρίσκει τοῦτο πολὺ φυσικόν, διότι ἰγνηλασία καὶ ἀπορία καὶ ἐρωτηματικὸν νὰ εἶπῃ τις ὅτι εἶναι συνώνυμα. Ἄλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶναι ἀφόρητον, εἶναι τὸ νὰ ἐμπαίζῃ τὰς ἀγωνιώδεις ἀπορίας σου ἐν πτώμα, διὰ πλαστικῶν ἐρωτηματικῶν.

Ἔσπευσα νὰ δώσω μόνος μου τὴν ἀπόκρισιν. Θὰ τὸν πάω στὰ χέρια στὸν ἀρεντικὸν του, καὶ ἂν πρόκηται νὰ σουρθῶ, καὶ ἂν εἶναι γραφτὸ νὰ ξεψυχήσω στὸ δρόμο.

Ἀνήρτησα ἐπ' ὤμου τὸ ὄπλον. Ἔθεσα κάτωθεν τοῦ λειψάνου του τὰς χεῖρας ὡς λίκνον, ὅπως κρα-

τῶν τὰ μπεμπέ, εἰς τὴν δενδροστοιχείαν τῶν Ἀνακτόρων αἱ Ἀνδριώτισαι παραμάναι, αἱ μετμηρισμένοι ὑπὸ τῶν Αἰ-Λάτρ κυριῶν τῶν εἰς Ῥωσσίδας χωρικός, διότι ἀνάγκη πᾶσα νὰ εἶναι Ῥωσσίδες αἱ παραμάναι τοῦ συρμού, καὶ ἐξεκίνησα.

Ποῖα γραφίς δύναται νὰ παραστήσῃ τὴν ἐδοκίμασα κατὰ τὴν τραγικήν καὶ ἀγθοφορικὴν αὐτὴν πορείαν; Ἡμῶν μάρτυς. Καὶ ἂν δὲν ἤθελον τὸ ἐννοεῖ μόνος, συμβολικῶς μοῦ τὸ ἀνήγγελλον τέρατα καὶ σημεῖα· διότι καθὼς τὸν ἐκράτουν ἐπὶ τοῦ στήθους μου, οἱ τεταμένοι ἐκατέρωθεν τῆς κεφαλῆς μου πόδες τοῦ Οὐσκῶκ, μοῦ ἐφαίνοντο, ὡς αὐτίνες μαρτυρικοῦ στεφάνου, ὡς αἱ προφητικαὶ αὐτίνες ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Μωυσέως, ὅπως τὴν ἐλάττειεν ὁ Μιχαὴλ Ἀγγελος.

Μὰ κατετρᾶνουν δὲ καὶ τῆς συνειδήσεως οἱ ἔλεγχοι περισσότερο, παρὰ τὸν Ὀρέστην αἱ Εὐμενίδες.

Ἄ! ἔλεγα, γελᾷς ἀκόμη, ἄθλιε, μὲ τοὺς κυρίους ποῦ ἔχουν ψυχογυῖους; Σοῦ φαίνονται μεγάλαις ἢ καλαθούναις τοὺς; Κακό, βλέπεις, θὰ σοῦ ἔκανε νὰ εἶχες τώρα ἓνα ψυχογυῖο, καὶ τὸ μακαρίτη τὸν Οὐσκῶκ μέσα στὴν καλάθα, στὸν ὦμο του, ἀντὶ νὰ τὸν κρατῆς τώρα ἐπὶ τὴν ἀγκαλιὰ σου. Ἐδῶ, μωρὲ γυιέ μου, ὄχι μόνον καλάθαις χρειάζονται, ἀλλὰ, ἂν ἡ δημοτικὴ ἀρχὴ τοῦ Λαυρίου εὐρίσκειται, ὅπως δὲν ἀμφιβάλλω, εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀποστολῆς τῆς, ὀρεῖται ἀμελλητὴ νὰ ὀργανώσῃ εἰς τὸ Σούνιον τακτικὴ ὑπηρεσία κηδειῶν γιὰ τοὺς σκύλους, καὶ νὰ τὴν ἐκδώσῃ ἀμέσως εἰς ἐργολαβία.

Ἄλλ' ὦ τοῦ θαύματος! Δὲν εἶχε ψευστῆ ὁ χωρικός. Ἡ πτωματικὴ ἀκαμψία ὑποχωρεῖ. Ἀνοίγει τοὺς ὀφθαλμούς καὶ μοὶ προσμειδᾷ εὐγνωμόνως ὁ νεκροφανής. Αἰσθάνομαι ἀνυπόκριτον χαρᾶν, διότι πάντοτε εἶχον εὐαίσθητον τὴν καρδίαν.

Ἦδη ὁ ἀναρρωνύων στυλόνεται εἰς τοὺς πόδας του καὶ ἀκολουθεῖ βραδέως.

Ὀλίγον πρὸ τῆς σκηνῆς ἀνευρίσκω τοὺς συντρόφους μου. Πρὸ πάσης ἄλλης ὀμιλίας πλησιάζω τὸν Γεώργιον καὶ τῷ λέγω. «Πάρε βρε ἀδελφὲ τὸ σκυλί σου. Μὴ τι πλὴν μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ δικαίου τούτου» πολλὰ γὰρ ἔπαθον καθ' ὕπνου καὶ ἐγρηγορῶς ἐνεκεν αὐτοῦ».

Τὴν προσφώνησιν δὲ αὐτὴν συνεπλήρωσα δια λεπτομεροῦς ἀρηγήσεως τῶν συμφορῶν μου. Καὶ ὁμῶς αὐτοὶ ἐγγέλων, ὡς νὰ μὲ εἶχον προσκαλέσει ἐκεῖ διὰ νὰ μὲ κάμουν κυνηγομάρτυρα.

Ἄλλὰ μὲ ἐθέρριζεν ἡ πείνα.

— Ἐγύρισε, ἐρωτῶ, ὁ Στάθης ἀπὸ τὸ Λαύριον μὲ τὰ πρόφια;

— Ὅχι ἀκόμα.

— Ὡστε θὰ γευματίσουμε πάλι μὲ παπᾶρα ἀπὸ ψωμί θαλασσομουσκεμένο;

— Σῶπα, δύσκολο ἄνθρωπε. Ὅλο τὸ ρύζι δὲν ἐβράχθηκε. Βούτυρο ἔχουμε· ντομάταις ἔχουμε. Περωνώντας προτῆτερα ἀρήσαμε καμμιά εἰκοσαριά ὀρτύκια. Καὶ ἐπειδὴ ὁ ὑπηρέτης μου ὁ Νικόλας μαγερεύει θαυμάσια, τοῦτο μόνον σοῦ λέω, ὅτι θὰ φᾶς ἓνα πιλάφι μὲ ὀρτύκια, ὅπου δὲν τὸ ἐφαγες ποτὲ στὴ ζωὴ σου. Σοῦ φθάνει, ἰδιότροπε;

Δὲν ἀπεκρίθη. Χωρὶς νὰ γνωρίζω τὸ διατί, εἶχα ποιοίτησιν, ὅτι οὔτε καὶ μὲ τὴν παπᾶραν τὴν χρεθινήν, ἀλλὰ μόνον μὲ ἀέρα θὰ ἐγευματίζα. Εἶχα ἀναγνώσει εἰς τὸν Οὐγκῶ περὶ τῆς μαύρης μοίρας, (ἄλλης παρὰ τὴν ἐν Φαλήρῳ) ὅτι εἶναι ὡς ἡ μέλαινα φλέψ τοῦ μαρμαῶρου. Ὅσον θέλεις λάξενέ το, αὐτὴ θὰ ἀναφαίνεται πάντοτε.

Εἰσερχόμεθα εἰς τὴν σκηνήν. Οὐδαμοῦ ὁ Νικόλας ὁ μάγειρος.

Ἄ τὸν ἄθλιον! φωνάζει ὁ Γεώργιος. Δὲν βλέπω ἐδῶ, οὔτε τὸν παλαιοσιανέ του. Θὰ τὸν ἐσκαντάλισαν ἢ τουφεκίαις, φαίνεται, καὶ ἐβγήκε καὶ αὐτὸς στὸ κυνήγι, ἀρίνοντας τὸ φαί στὴ φωτιά.

Συγχρόνως ὁμῆ παράδοξος μᾶς ἐπνίξε.

Τὶ μυροδιὰ εἶναι αὐτὴ; λέγει ὁ Κίμων. Ἐδῶ μυρίζει καμένη ψαρόκολλα, πίσσα χυμένη στὴ φωτιά, βυρσοδεψεῖο, ὅ,τι ἄλλο θέλετε, μὰ ὄχι ποτὲ πιλάφι.

Πλησιάζομεν τὴν χύτραν, ἡ ὁποία εὐρέθη ἐν καταστάσει λευκῆς πυρακτώσεως. Πελωρία, μὲ πλατεῖαν βᾶσιν καὶ στενὸν στόμιον, ἐν σχήματι ἀνεστραμμένης ἀρχιερατικῆς μίτρας, ἔφερον ἐντὸς αὐτῆς συμπαγῆ μάζαν ἀδιαγνώστου εἶδους. Ἀφοῦ τὴν κατεψύξαμεν περιγύροντες ἄφθονον ὕδωρ, ἤθελῆσαμεν νὰ εἰσαγάγωμεν ἐντὸς αὐτῆς κοχλιάριον, ἀλλ' ἔστη πείσμον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς μάζης· βυθίζομεν μάχαιραν, ἀλλὰ κυρτοῦται χωρὶς νὰ εἰσδύσῃ ἐντὸς αὐτῆς.

Τῇ προτάσει μου θραύομεν εἰς τεμάχια τὴν χύτραν, τὰ ὅποια ἀφοῦ μετὰ δυσχερείας πολλῆς ἀπεσπασάμεν ἀπεκαλύφθη ἡ ἀδιάγνωστος μάζα ποικιλόχρωμος, πάντοτε ἐν σχήματι ἀρχιερατικῆς μίτρας.

Γνωρίζων ἐκ τῶν προτέρων τὴν νοσηρότητάν τῶν ἀναγνωστῶν μου, δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ἐνόησαν, ὅτι ἡ μάζα αὕτη ἦτο τὸ πιλάφι μὲ τὰ ὀρτύκια, ὑποστάν ἀσημάντους τινὰς μεταμορφώσεις, τὰς ὁποίας μόνον μὲ τὴν γλώσσαν τῆς ὀρυκτολογίας δύναμαι νὰ καταστήσω αἰσθητάς.

Εἶπε λοιπὸν μεταμορφωθῆ εἰς πέτρωμα πλουτῶναιον πρωτογενές, ἐν τῷ ὁποίῳ τὰ ὀρτύκια ἀπεπετρούθησαν εἰς ἀστριολιθικὸν πορφυρίτην, τὸ δὲ ρύζι εἰς ἀργυρικὸν σχιστόλιθον. Ἐπειδὴ δὲ, ἐνῶ ὁ Γεώργιος καταφέρων τὴν ἰσχυρὰν του κυνηγετικὴν μάχαιραν, προσεπάθει νὰ θραύσῃ τὴν μάζαν, ἡ χαλυδίνη αὐτῆς λεπίς ἐσπινθηροβόλησε ζωηρῶς ἐκ τῆς προσκρούσεως, ἐπεισθὴν ἀδιστακτικῶς, ὅτι τὸ πιλαφικὸν τοῦτο πέτρωμα εἶχε σκληρότητα ἐβδόμου βαθμοῦ δηλαδὴ τὴν σκληρότητα τοῦ χαλαζίου περίπου.

— Ἀλήθεια, εἶπες, Γεώργη, τέτοιο πιλάφι δὲν ἐφαγα ποτὲ στὴ ζωὴ μου, ἀλλὰ καὶ οὔτε θὰ τὸ φάω, δοξᾷ νὰ ἔχῃ ὁ Θεός. Ἡμπορεῖς νὰ εἰσαι ἡσυχὸς περὶ τούτου.

— Δὲν σε ἤξερα γιὰ ἀχάριστο, μοῦ εἶπε μετὰ πικροῦ παραπόνου. Σε ἐφέραμε ἐδῶ στῆς δροστικαῖς, στὰ κρύα νερά, στὸ γλυκὸ ὕπνο τοῦ βουνοῦ. Ἀνοίξε ἢ ὀρεξί σου. Ἐρῶς καὶ πίνεις σὰν Θεός. Μόλις αὐτὴ τὴ στιγμή μᾶς ἐκόπιασες ἀπὸ τὸ γλέντι, καὶ στὸ ὕστερο μᾶς κάνεις καὶ τὸ δυσχεροῦς.

Ἦτο εὐτύχημα δι' αὐτόν, ὅτι εἶχα ἐξαγάγει τὰ

ΘΕΟΚΡΙΤΟΥ ΕΙΔΥΛΛΙΟΝ ΚΗ'.

Ἠ Λ Α Κ Ἀ Τ Η

(Κατὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ Fritzsche)

Ὑπόθεσις ἀρχαία.

Τοῦτο τὸ εἰδύλλιον σύγκειται εἰς Ἠλακᾶτην ἐλεφαντίνην, ἣν πλέων εἰς Μίλητον ὁ Θεόκριτος πρὸς Νικίαν τὸν ἰατρὸν ὄψον ἐκόμισε τῇ τούτου γυ. αἰ. Θεογένει. Γέγραπται δὲ Αἰολίδι διαλέκτῳ.

Τῆς γλαυκῆς Ἀθηνᾶς ὁ δῶρο 'ς ταῖς γυναῖκες, πῶχουν μόνη ἀκριθὴ τοὺς μέρημα τὸ σπιτί, καὶ 'ς τὰ ἔργα ὁ καλὴ τοὺς σύντεχνη Ἠλακᾶτη, ἔλα μαζί μου θαρρετὴ 'ς τὴ λαμπρὴ πόλι τοῦ Νειλέα, ἐκεῖ ποῦναι τῆς χρυσῆς Κυθῆρας ἄγιος ναὸς μὲ σκέπη ἀπὸ χλωρὸ καλάμη.

Ἐκεῖ ζητῶ μὲ πρῦμο νὰ μὲ στείλῃ ὁ Δίας γιὰ νὰ χαρῶ θωρώντας τὸν καλὸ μου φίλο Νικία, σεβαστὸ φυτὸ τῶν γλυκοφῶνων Χαρίτων, καὶ νὰ δώσω ἀγάπη καὶ νὰ λάβω· κ' ἐσέ, μὲ κόκκαλο ἐργασμένη ἐλεφαντίνῳ μὲ περισδὸν ἀγῶνα καὶ μὲ κόπο, δῶρο τῆς σεμνῆς γυναίκος νὰ δώσω τοῦ Νικία. Ἐκεῖ πολλὰ μαζί της θὰ ἐκτελέσῃς ἔργα, καὶ φορέματα ὠραῖα, ποῦ φοροῦν οἱ ἄνδρες, καὶ διάφανα πολλὰ ποῦ τὰ φοροῦν γυναῖκες, γιὰτὶ ὅσο, θαρρῶ, 'ς τὴ δύναμι τῆς στέκει, καὶ δυὸ φοραῖς τὸ χρῶνο 'ς τὸ χορτάρ' οἱ ἀρνάδες θὰ μπορούσαν νὰ δώσουν μαλακὸ ποκάρι· τόσο γοργά 'ναι 'ς ὅλα κ' ἀγαπᾷ μὲ πόθο μόνον ὅσ' ἀγαποῦν οἱ φρόνιμας γυναῖκες.

Οὐδὲ 'ς ἀστόχαστης τὸ σπιτί ἢ 'ς ἀκαμάτρας θάστεργα ἐγὼ ποτὲ νὰ στείλω δῶρο ἐσένα, ποῦ τοῦ τόπου μας εἶσαι τέκνο καὶ πατρίδα τῆς Τρινακρίας ἔχεις τ' ἄνθι, ἀνδρῶν ἀξίων γεννήτρα π' ὁ Ἐφυραῖος ἐκτίσεν Ἀρχίας. Τώρα 'ς ἀνδρὸς τὸ σπιτί, ποῦ πολλὰ χεῖ μάθη φάρμακα ταῖς σκληραῖς ἀρρώστιας ν' ἀποδιώχνουν τῶν ἀνθρώπων, μαζί μὲ Ἴωνες θὲ νᾶχης κατοικία σου τὰ ὠραῖα τῆς Μιλῆτου κίλλη, 'ς ταῖς συντοπιτίσσαις τῆς ξακουστῆ νὰ κάμης γιὰ τὴ λαμπρὴ τῆς Ἠλακᾶτη τὴν κυρά σου, καὶ γλυκὸ νὰ τῆς εἶσαι θυμητάρι πάντα τοῦ ξένου φίλου ποῦ ἀγαποῦσε τὸ τραγοῦδι· γιὰτὶ τοῦτο θὰ λέγῃ ὁποῖος σὲ βλέπῃ· «Κύττα, ὀλιγοστὸ τὸ δῶρο, ἀλλὰ μεγάλ' ἡ χάρι' εἶναι πάντ' ἀκριθὸ τὸ χάρισμα τοῦ φίλου.»

EMMANOYHΛ Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Γ. ΚΑΛΟΣΓΟΥΡΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ

Γ.

Τετραευαγγέλιον παλιμψύστον.

Ἡ παρακειμένη εἰκὼν δὲν ἐκδίδεται ἐνταῦθα διὰ τὸ ἀξιοπερίεργον τῆς γραφῆς τοῦ κωδίκου ἐξ οὗ εἶνε εἰλημμένη ἢ διὰ τὸ σπάνιον τῆς περιεχομένης ἐν αὐτῷ ὕλης. Τὸ χειρόγραφον καθ' ἑαυτὸ εἶνε ἐν τῶν κοινῶν τετραευαγγέλιων ὁποῖα συνήθως εὐρίσκονται ἐν ταῖς μοναστηριακαῖς βιβλιοθήκαις. Εἶνε γεγραμμένον εἰς μέγα σχῆμα, τὸ κοινῶς λεγόμενον εἰς 4^{ον}, ὅταν πρόκειται περὶ ἐντύπων βιβλίων, κοσμεῖται δὲ καὶ ὑπὸ μιᾶς εἰκόνας παριστώσης τοὺς τέσσαρας εὐαγγελιστάς, ἅπαντας καθημένους καὶ γράφοντας, ἐστραμμένους δὲ πρὸς τὰ δεξιὰ. Ἄλλ' οὐδὲ διὰ αὐτὴν τὴν εἰκόνα, ἣτις εἶνε ἀτεχνωτάτη καὶ λίαν ἄλλως ἐσθαρμένη, εἶνε ἀξιωματικόν οὗτος ὁ κώδιξ οὗτος τῆς ἀγιορειτικῆς μονῆς τοῦ Ἐσφιγμένου, ἐν ἣ φέρεται τὸν ἀριθμὸν 27 κατὰ τὴν τάξιν ἣν ἐπέχει ἐν τῷ καταλόγῳ ὃν συνέταξα τῷ 1880.

Ἄλλη εἶνε ἡ ἀξία τοῦ κωδίκου, δι' ἣν ἐκρίθη ἄξιον ἀπεικονίσεως ἐν τῶν φύλλων αὐτοῦ ἐν μικρῷ ἐνταῦθα κατὰ φωτογραφίαν τοῦ νῦν ἐν Λειψίᾳ καθηγητοῦ τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης κ. Ἐρρίκου Brockhaus, εὐμενῶς γενομένην παρ' αὐτοῦ πρό τινων ἐτῶν ἐν Ἀγίῳ Ὄρει καθ' ἡμετέραν παράκλησιν μετὰ καὶ ἄλλων, ὧν ἐπ' ἴσης τινὰς ἐδέχθη νὰ φιλοξενήσῃ ἐν ταῖς στήλαις αὐτῆς ἡ Ἐστία. Ἐγκοιταῖα δὲ ἡ σημασία αὐτῆ τοῦ κωδίκου εἰς τοῦτο, ὅτι σύγκριται ὅλος ἐκ φύλλων παλιμψύστων.

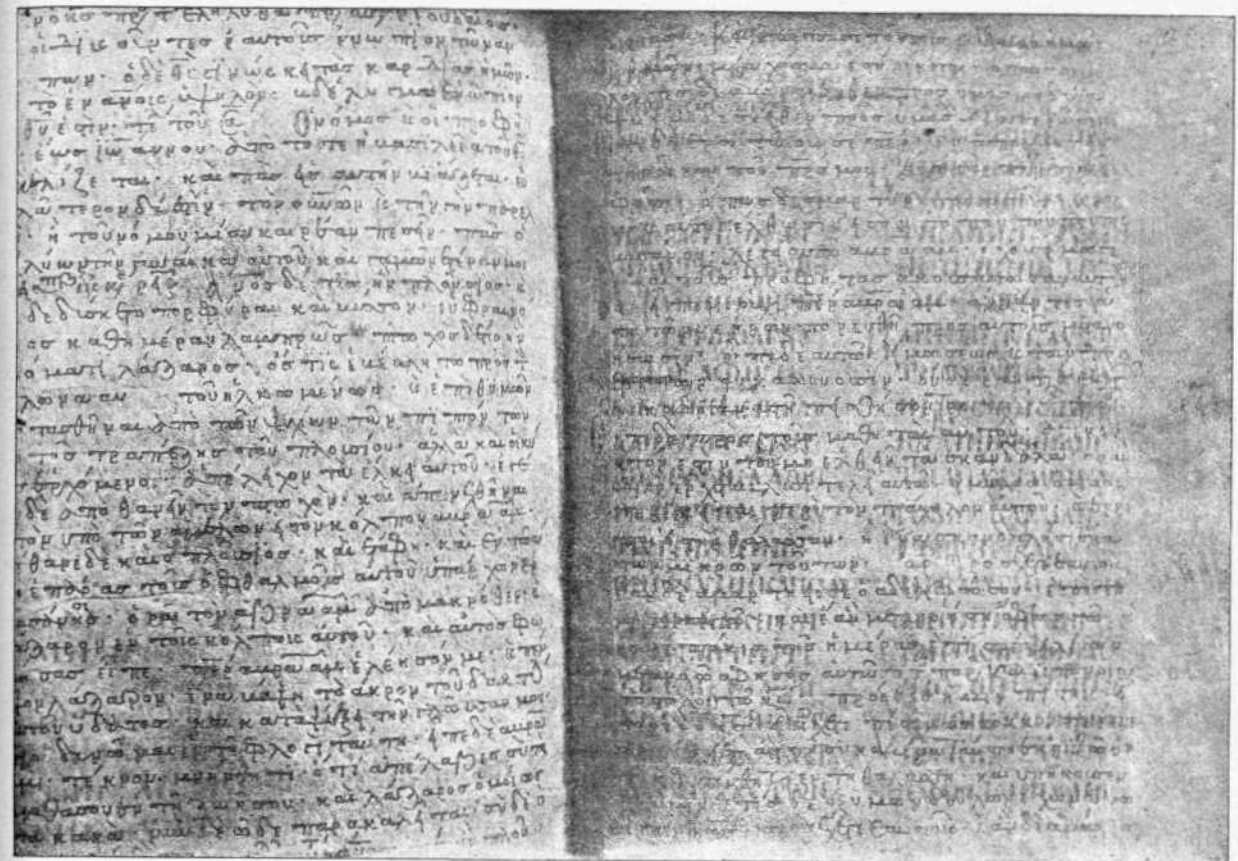
Παλιμψύστοι κωδικοὶ λέγονται ἐκεῖνοι, αἵτινες εὐρήνται ἔχοντες συγγραφὴν τινὰ γεγραμμένην ἐπὶ ἄλλης παλαιότερας ἀπὸ αὐτοῦ ἐξαφανισθείσης. Ὁ δὲ λόγος τῆς τοιαύτης ἐξαφανίσεως ἦτο, ὅτι δὲν ἐχρησίμευεν εἰς τὸν βιβλιογράφον ἢ παλαιότερα γραφῆ, καὶ διὰ τοῦτο ἀπῆλειφεν αὐτήν, ὅπως γράψῃ ἐπ' αὐτῆς ἄλλην, ἣς εἶχεν ἀνάγκην. Ἐσυνεθίζετο δὲ ἡ τοιαύτη ἀπῆλειψις παρὰ τοῖς ἀρχαίοις διὰ τὴν σπάνιν τῆς γραφικῆς ὕλης ἐκπαλαί, ἤδη ἀπὸ τῶν χρόνων καθ' οὓς ἔγραφον ἐπὶ παπύρου. Γνωστότατον δὲ εἶνε τὸ λόγιον ἐκεῖνο τοῦ Πλάτωνος, εἰπόντος περὶ τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Διονυσίου, ὅτι εὗρεν αὐτὸν ὡσπερ βιβλίον παλιμψύστον, ἧδη μολυσμῶν ἀνάπλεον, καὶ τὴν βαφήν οὐκ ἀνίεντα τῆς τυραννίδος, ἐν πολλῷ χρόνῳ δευσοποιῶν οὐσαν καὶ δυσέκπλυτον¹.

Ἄλλὰ κυρίως πολὺ συνηθέστερος ἦτο ὁ ἀφανισμὸς τῆς παλαιᾶς γραφῆς πρὸς νέαν χρῆσιν τῶν φύλλων ἐπὶ περγαμνῆς. Ἐτελείτο δὲ ἡ ἐξάλειψις ἀποπλυνομένων τῶν ἀρχαίων γραμμάτων διὰ σπόγγου. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἤρκοῦντο εἰς τὴν τοιαύτην ἀπόπλυνσιν, ἰδίως ἐπὶ τοῦ παπύρου, ἀργότερον δὲ πρὸς ἐντελέστερον ἀφανισμόν τῶν πρωτογράφων ταῦτα ἐψῶντο, ἢτοι ἀπέξιοντο διὰ γλυφάνου. Καὶ ἄλλα δὲ μέσα ὑπῆρχον πρὸς ἀπόσβεσιν τῆς παλαιᾶς γραφῆς, καὶ δὴ ἡ διὰ γάλακτος καὶ ἀλεύρου μα-

λάκυνσις τῆς περγαμνῆς, ἐπειτα δὲ ἡ διὰ κισσῆ- ρεως ἐπιτριψίς τῶν ἀρχαίων γραμμάτων. Ἐννοεῖται δὲ, ὅτι ὅσον ἐπιμονώτερον ὁ βιβλιογράφος ὁ θέλων νὰ γράψῃ ἐπὶ τῶν παλιμψύστων διαθερῶν ἀπῆλειψε τὰ τὸ πρῶτον ἐπ' αὐτῶν γραφέντα, τόσον δυσαναγνώστοτέρα ἀπέβη ἡ ἀρχαία γραφή, ἐν ᾗ τοῦναντίον ὅπου τὸ ἔργον τοῦ ἀφανισμοῦ ἐτετέλεθη ἐπιπο- λαιότερον, σὺν τῷ χρόνῳ ἀνεφάνησαν πάλιν ζωηρό- τερα τὰρχαία γράμματα καὶ εὐκολωτέρα ἀποβαίνει ἡ ἀνάγνωσις αὐτῶν. Ἐξαρτᾶται δὲ τὸ εὐανάγνω- στον ἢ δυσανάγνωστον τῶν παλιμψύστων καὶ ἐξ ἄλλων λόγων, μάλιστα δ' ἐκ τῆς φθορᾶς τῆς νέας γραφῆς. Ὅτε μὲν δὴλα δὴ ὁ νέος κώδιξ ἀποτελεῖ- ται ἐκ φύλλων ταύτοσχημων πρὸς τὰ παλαιωθέντα παλαιὰ, ὅτε δὲ κωδικοὶ μεγάλου μεγέθους ἀποτιμη- θέντες ἢ πτυχθέντες μετὰ τὴν ἀπῆλειψιν μετεπλά- σθησαν εἰς νέα βιβλία σχήματος μικροτέρου. Καὶ ὅτε μὲν τὰ νέα γράμματα ἐγράφησαν κατὰ τὴν αὐ- τὴν διεύθυνσιν πρὸς τὰ ποξοθέντα, ἄλλοτε δὲ κατ' ἐναντίαν ἢ πλαγίως. Ἐν αἷς δὲ περιπτώσεσιν ἡ νέα γραφὴ ἀκολουθεῖ τὴν διεύθυνσιν τῆς παλαιᾶς ἐνίοτε μὲν ὁ βιβλιογράφος ἐκάλυψε διὰ τῆς νέας γραφῆς τὰς σειρὰς τῶν ἀρχαίων γραμμάτων, ἄλλοτε δὲ ἡ νεωτέρα γραφὴ ἐνεγράφη μετὰ τῶν ἀρχαίων στί- χων, οἷτινες καὶ διακρίνονται σαφῶς ἐν τοῖς δια- στίχοις τῆς νέας γραφῆς. Ὅταν δὲ συμπέσῃ ἡ τε- λευταία αὕτη περίστασις καὶ τύχῃ μὲν ἡ ἀρχαία γραφὴ νὰ εἶνε ἀδροτέρα καὶ τοῦ μεγαλογραμμάτου ῥυθμοῦ, ἡ δὲ νεωτέρα τύχῃ οὕσα τοῦ μικρογραμ- μάτου, προσεπέβη δὲ καὶ ἡ ἀγαθὴ συγκυρία νὰ εἶνε τὰρχαιότερα γεγραμμένα διὰ μέλανος ζωηροτέ- ρου ἢ τὰ νεώτερα, τότε ἔχομεν τοὺς εὐνοϊκωτάτους τῶν ὄρων διὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν παλιμψύστων. Δύναται δὲ αὕτη νὰ γείνη τότε ὡς τὸ πλεῖστον ἀνευ χρήσεως χημικῶν μέσων πρὸς ἀνάδειξιν τῆς παλαιᾶς γραφῆς. Καὶ εὐρέθησαν μὲν ἱκανὰ τοιαῦτα μέσα, ἀλλ' ἀπεδείχθη, ὅτι σχεδὸν πάντα σφαιροῦσιν ἀμέσως ἢ κατόπιν τὰς περγαμνῆς, καὶ διὰ τοῦτο ἐν ταῖς πλείστασις τῶν βιβλιοθηκῶν ἀπαγορεύθη πλέον ἢ χρῆσις τῶν τοιούτων χημικῶν μέσων.

Εἶνε δὲ τὰ παλιμψύστα πάντοτε ἄξια ἀναγνώ- σεως ἐπὶ τοσοῦτον τοῦλάχιστον ὥστε νὰ ἀναγνωρισθῇ τὸ περιεχόμενον τῆς παλαιᾶς γραφῆς, διότι πολ- λάκις τὰ ἐξάλειφθέντα ἀνήκουσιν εἰς συγγραφὴν ἄλλως μὴ διασωθείσαν. Οὕτω δὲ πολῦτιμα εἶχον εὐρήματα ἐν παλιμψύστοις, καὶ μάλιστα λατινικοῖς, ὧν τὰξιολογώτατα εὐρέθησαν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς μονῆς Βοββίου (Bobbio), κειμένης παρὰ τὴν Πά- δουαν ἐν τῇ βορείᾳ Ἰταλίᾳ, σήμερον δ' ἐξ αὐτῆς ἀποκομισθέντα φυλάττονται τοῦτο μὲν ἐν τῇ Ἀμ- θερσικῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Μεδιολάνων, τοῦτο δ' ἐν τῇ τοῦ Βατικανοῦ ἐν Ρώμῃ.

Ἄλλὰ τίς ὁ λόγος δι' ὃν κατὰ τοὺς μέσους αἰῶ- νας ἰδίως ἀπῆλειφετο ἡ παλαιὰ γραφὴ ὅπως γραφῆ ἐπ' αὐτῆς νέα; Ἀπὸ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ὅτ' ἐξείδωκε τὴν Ἑλληνικὴν τοῦ παλαιογραφίαν ὁ ἀκάματος Γάλλος Βενεδικτίνος Montfaucon, εἶχεν ἐπικρατήσει ἡ ἰδέα, ὅτι ὁ ἀφανισμὸς ἐγένετο σκο- πῶς καὶ ὅτι εἰς αὐτὸν ἦγε τοὺς μοναχοὺς θρη- σκευτικὸς φανατισμὸς πρὸς ἐξάλειψιν μὲν τῶν συγ-

Τετραευαγγέλιον παλιμψύστον

γραφῶν τῆς θύραθεν γραμματείας, μείζονα δὲ διὰ- δοσιν τῶν συγγραφέων τῆς ἐκκλησίας. Ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον ἦτο καὶ καθ' ἑαυτὸ ἀπίθανον, καθότι, ἂν ὑπῆρχεν ὁ σκοπὸς τῆς καταστροφῆς, ἦτο φυσικω- τέρα ἡ πυρπόλησις τῶν χειρογράφων ἢ ἄλλος τρό- πος ἐπιφύρων τὸν τέλειον ὄλεθρον. Ἐτι δὲ μάλλον ἀπεδείχθη τὸ μὴ σκοπίμον τοῦ ἀφανισμοῦ, ὅτε, πολλῶν ἐξετασθέντων παλιμψύστων, εὐρέθη, ὅτι δὲν ἐκαλύφθησαν μόνον συγγραφαὶ τῶν ἐκκρίτων χρό- νων τῆς ἀρχαιότητος δι' ἐκκλησιαστικῶν ἔργων, ἀλλὰ καὶ τὰνάπαλιν ἢ ἐπὶ παλαιότερου ἐκκλησια- στικοῦ βιβλίου ἀπαλειφθέντος ἐγράφη πάλιν ἄλλο ἐκκλησιαστικόν. Ἐκ τούτου δ' ἔγενε φανερόν, ὅτι μόνος λόγος τῆς ἀπαλείψεως τῶν ἀρχαίων γραμ- μάτων ἦτο ἡ πρὸς ὦραν ἀνάγκη διὰ τὴν ἔλλειψιν περγαμνῶν, καὶ ταῦτα ἐν χρόνοις καθ' οὓς κατ' ἐπι- κράτησιν ἀνεγινώσκοντο τὰ ἐκκλησιαστικὰ συγγράμ- ματα. Καὶ δι' ἄλλον δὲ λόγον εἶχον ἀποβῆ ἄχρη- στα ἐν μέρει τὰ παλαιότερα χειρόγραφα, διὰ τὴν μετὰπτωσιν τῆς γραφῆς ἀπὸ τοῦ ἐνάτου, μάλιστα δὲ τοῦ δεκάτου αἰῶνος ἐκ τοῦ μεγαλογραμμάτου εἰς τὸν μικρογράμματον ῥυθμόν, οὗ διαδοθέντος δυσ- ἀνάγνωστα ἀπέβησαν εἰς τοὺς πολλοὺς τὰ παλαιὰ διὰ κεφαλαιῶν γραμμάτων ἀντίγραφα. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐν τοῖς πλείστοις τῶν παλιμψύστων ἡ μὲν ἀπαλειφθεῖσα γραφὴ εἶνε κεραλαιώδης, ἡ δὲ μετὰ τὴν ἀπόσβεσιν αὐτῆς ἐπιγραφθεῖσα νέα εἶνε ἡ τοῦ μικροῦ ῥυθμοῦ.

Τοιοῦτον δὲ παλιμψύστον εἶνε καὶ ἐκεῖνο, οὗ δη- μοσιεύομεν ἐνταῦθα πανομοιότυπον. Παρέχει δὲ καὶ τοῦτο νέαν ἀποδείξιν τοῦ μὴ σκοπίμου ἀφανισμοῦ

τῶν ἔργων τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος, διότι ὁ μὲν νέος κώδιξ εἶνε Τετραευαγγέλιον, ὁ δὲ παλαιὸς ὁ γὰρ τῶν νέου Τετραευαγγέλιου ἀποξοσθεῖς περιεί- χεν Εὐαγγέλιον. Καὶ ὁ μὲν νέος κώδιξ, ὧν ἔργον τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνος, ἐγράφη διὰ τοῦ ἐν τοῖς χρόνοις ἐκεῖνους συνήθους τρόπου τῆς μικρᾶς γραφῆς, ὁ δὲ πρωτόγραφος ἦτο γεγραμμένος διὰ μεγάλων γραμμάτων, διαφανομένων ἀκόμη ὑπὸ τὴν νέαν γραφὴν καὶ ἐν μέσῳ αὐτῆς, ὡς δύναται ὁ ἀνα- γνώστης νὰ ἴδῃ ἰδίως ἐν τῇ ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ σελίδι τοῦ πανομοιότυπου.

Ἄξιον δὲ λόγου εἶνε ἐν τῇ προκειμένη περι- στάσει, ὅτι ἔχομεν ἀκριβῶς μεμαρτυρημένον τὸν τε χρόνον καθ' ὃν ἐγράφη τὸ νέον χειρόγραφον καὶ τὸ ὄνομα τοῦ δασέου τοῦ ἀποξοσσαντος τὸ παλαιὸν εὐαγγέλιον. Ἐν τέλει δὴλα δὴ τοῦ κωδίκου φέρεται τὸ ἐξῆς σημεῖωμα τοῦ βιβλιογράφου Ἐτελειώθη τὸ παρῶν τετραβᾶγγελλιον διὰ χειρὸς Θεοδώρου ἱε- ρεῖος καὶ εὐτελοῦς ἐξ ἐπιτροπῆς κυρ Βαρνάβα ἱερομονάχου τοῦ ἐπίκλην Ὀρωμικᾶ, βασιλευόντος κυρ Ἀλεξίου τοῦ μεγάλου Κομνηνοῦ ἔτος ςωιθ' ἰνδ. [θ']. Καὶ τὸ μὲν ἀναγεγραμμένον ἀπὸ κοσμο- γονίας ἔτος 6819 ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ σωτήριον 1311, ὁ δὲ ἀναφερόμενος βασιλεὺς ἐφ' οὗ ἐγράφη ὁ κώδιξ Ἀλέξιος [B] ὁ μέγας Κομνηνὸς εἶνε αὐτο- κράτωρ οὐχί τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ τῆς Τραπεζούντος, ἐξ οὗ ἐξάχεται, ὅτι ἐν τῇ πόλει Τρα- πεζοῦντι ἡ ἀλλαχού που τῆς περιοχῆς τῆς αὐτο- κρατορίας Τραπεζοῦντος ἐγράψε τὸν κώδικα ὁ ἱερεὺς Θεόδωρος.

Καὶ ἄλλον δὲ τῶν ἀποξοσθέντων παλαιᾶ χειρό-

¹ Πλουτάρχου Περὶ τοῦ ὅτι μάλιστα τοῖς ἡγεμόσι δεῖ τὸν φιλόσοφον διχλέγεσθαι σ. 779 C.

γραφα πρὸς γραφὴν νέου γνωρίζομεν κατ' ὄνομα ἐξ Ἁγίου Ὁρους, τὸν Σωφρόνιον, ὅστις κατὰ τὸν δέκατον τέταρτον ἐπ' ἴσης αἰῶνα πιθανῶς, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ ρυθμοῦ τῶν γραμμάτων τοῦ νέου κώδικος, ὅστις δὲν εἶνε χρονολογημένος, κατέστρεψεν ὀκτώ ἀρχαίους κώδικας, οὓς ἀπῆλειψε καὶ περιέκοψε καὶ ἐν μέρει ἀνέστρεψε τὰ φύλλα, ὅπως ἐπιγράφη ἐπ' αὐτῶν τὸ Ψαλτήριον. Εἶνε δὲ πάντες οἱ παλαιοὶ ἐκεῖνοι κώδικες ἐκκλησιαστικοί, οὐδεὶς δὲ περιέχει ἔργον ἀρχαίου συγγραφέως.

Καὶ ἄλλα δὲ παλιμψήστα εὐρίσκονται ἐν ταῖς μοναστηριακαῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ἐν ὧν δεκαπέντε πλὴν τῶν τυχόν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῶν εὐαγγέλων μονῶν Βατοπεδίου καὶ Λαύρας σωζομένων¹. Ἄλλ' οὐδὲν τῶν παλιμψήστων ἐκείνων περιέχει ἔργον συγγραφέως τινὸς τῶν θύραθεν καὶ τῶν λοιπῶν δ' ἐν αὐτοῖς περιλαμβανομένων συγγραφέων τῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὴν λειτουργίαν ἀναφερομένων μίαν μόνον εἶνε ἀξία περαιτέρως μελέτης, ἢ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν 91 κώδικι τῆς μονῆς Διονυσίου ἀπεξεσμένη συγγραφή τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Σωφρονίου, ζήσαντος κατὰ τὸν ἔβδομον αἰῶνα, περὶ *περιόδων τῶν ἁγίων ἀποστόλων*, ἧτις δὲν διεσώθη ἄλλως ἑλληνιστί, μικροῦ μόνον ἀποσπάσματος αὐτῆς ἐκδοθέντος λατινιστί.

ΣΠΥΡ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΣΤΕΦΑ²

Ὅμιλοι χωρικῶν ὠπλισμένων περιήρχοντο τὴν πόλιν, με τοὺς δημάρχους τῶν ἐπὶ κεφαλῆς, ζητωκραυγάζοντες καὶ πυροβολοῦντες, ὑπὸ τοὺς ἤχους φαιδρῆς ἐγχωρίου μουσικῆς, τοῦ ταμπούρου καὶ τῆς βραχμῆς νιάκαρας. Κέντρα συναθροίσεως ἦσαν τὸ σπῖτι τοῦ Μήλια πρώτα, ὁ Σύλλογος ἡ *Ἀράπη* με τὰς εὐρυτάτας αἰθούσας καὶ ἡ οἰκία τοῦ Τοκαδέλου, τὸ παλαιὸν ἀρχοντικὸν ποῦ σήμερον ἔλεγες ὅτι ἐλαμογελοῦσε. Φιλήματα, χειραψίαι, εὐχαί, ἐνθουσιασμός ἀλλὰ χωρὶς τραταμέντα, χωρὶς κἂν νερό, κατὰ τὸ οἰκονομικὸν ἔθιμον. Ὁ Τόνης ἐδέχετο καὶ αὐτὸς τὸν κόσμον ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πατρὸς του καὶ τῆς μητρὸς του. Αἱ φαβορίται τοῦ κόντε Ρικάρδου ἀνέμιζαν δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ σὰν τρελλαί· τὰ πάχη τῆς κοντέσσας ἀπὸ τὴν χαρὰν τῶν ἐγύρευαν νὰ πεταχθοῦν ἐξω ἀπὸ τὰ λαμπρὰ ἐορτάσιμα φορέματα καὶ ἔσταζαν αἶμα πάλιν τὰ μάγουλα τοῦ Τόνη, διαρκῶς μειδιώντας. Ὁ νέος συνώδευσε κατόπιν τὸν πατέρα του, ὅταν ὑπῆγε νὰ ἐπισκεφθῆ τὸν Μήλιαν. Ὁ λαὸς ἐξω τοὺς ὑπεδέχθη καὶ τοὺς συνώδευσε φρενήρης. Ἐκεῖ, μετὰ τὰ θερμὰ ἀμοιβαία συγχαρητήρια, συνώμιλησαν καὶ συναπεράσισαν τὰ

¹ Δεκατρία τῶν παλιμψήστων τούτων κατέλεξε ἐν τῇ πραγματείᾳ μου Περὶ τῶν παλιμψήστων κωδίκων τῶν ἁγιορειτικῶν βιβλιοθηκῶν τῆ δημοσιευθεῖσῃ μὲν τῷ 1888 ἐν τῇ ἐπὶ τῇ πεντηκονταετηρίδι τοῦ Πανεπιστημίου ὑπὸ τοῦ τότε πρυτάνεως κ. Γ. Καραμήτσα ἐκδοθείσῃ βιβλίῳ, ἐκτυπωθεῖσῃ δὲ καὶ χωριστὰ εἰς ἴδιον τεύχος. Δυσὲ ἀλλὰ παλιμψήστα διαλαθόντα με τότε ἐγνωρίσα κατόπιν.

² 1ῆς σελίδα 250.

κατὰ τὴν ἀπογευματινὴν ἐπίδειξιν· ἔδωσε μάλιστα μίαν γνώμην περὶ τῆς πορείας τῆς καὶ ὁ Τόνης. Διαβόλη! δὲν ἐπῆγγαινε νὰ κάμνη σήμερον τὸν δυσπρεστημένον!

— Βάρει, κανόνα, ζήτω ὁ Μήλιας!

Τὸ δὲ ἀπόγευμα εἰς τὰς δύο ἐξεκίνησεν ἀπὸ τὴν *Ἀράπη* ἡ μεγάλη θριαμβευτικὴ διαδήλωσις. Προηγούντο ἐφιπποὶ πολλοὶ με φανταστικούς χρωματιστοὺς διακόσμους, καὶ ἄρματα ἀνθοστόλιστα καὶ σημαιστόλιστα φέροντα θριαμβευτάς, ἀπομιμουμένους τύπους τινὰς γελοίους ἐκ τῶν ἀντιθέτων, ὅπως κατὰ τὰς Ἀπόκρως. Εἶπετο μίαν λεγῶν ὄνων, ἀντιπροσώπων δῆθεν τῶν ἠττημένων, καὶ μίαν λεγῶν ἀγριοπαίδων μικρῶν καὶ μεγάλων, φωναζῶν, με τὸ σῆμα ἐπὶ τοῦ πῆλου, — μικρὰν σημαίαν χαρτίνην λευκοκύανον, τὴν ὁποίαν ἐκράτουν ἀπλῶς εἰς τὴν χεῖρα ὅσοι δὲν εἶχον πῆλον. Ἡ λεγῶν τῶν παιδῶν περιεκύκλου ὄμιλον μουσικῶν ἐν τολῆ, οἱ ὅποιοι ἀνέκρουον ἐν στερεοτύπῳ θούριον:

Φωτιά, σπαθί!

Δράμετε, Ἑλλήνες κτλ.

προκαλοῦν τὰς ζητωκραυγὰς. Μετὰ τούτους ἠκολούθει ὁ Μήλιας καὶ περὶ αὐτὸν οἱ τέσσαρες βουλευταὶ τοῦ συνδυασμοῦ, μέχρις ἀποπνιγμοῦ περισφιγμένοι περίξ ὑπὸ τῶν προϋχόντων τοῦ κόμματος.

Ὁ στιλπνὸς κυλινδρικός πῆλος τοῦ κόντε Ρικάρδου διεκρίνετο ἀπὸ χίλια μίλια. Ὁ λαὸς ἠκολούθει πυκνός, πολὺς, ἀτελείωτος διὰ τῶν στενῶν καὶ σκολιῶν ὁδῶν. Οἱ περισσότεροὶ ἐφόρου ἐπιδεικτικῶς κυανοὺς λαίμοδετας, τὸ χρώμα τοῦ κόμματος, ἀπομεινὰ εἰς τοὺς μηλιανούς ἐκ τῶν παλαιῶν ῥιζοσπαστῶν. Καὶ ὅλοι ὠρῶντο, ἐμαίνοντο, ἐβράχνιαζαν, ζητωκραυγάζοντες, πειράζοντες, γιουχαίζοντες, κροτοῦντες τὰς παλάμας ὡς Κορύθαντες. Ἡ χαρὰ ἐλαμπεν ἐπὶ τῶν προσώπων ἐκείνων κυρίως, τῶν ὁποίων ἡ ἀπὸ τοῦ δημοσίου πάχυνσις ἐξησφαλιζέτο ἐπὶ πολὺ ἀκόμη· ἀλλὰ καὶ ἄλλοι, ἄνευ συμμέροντος, ἀπὸ ἀγνὸν αἰσθημα παρασυρόμενοι, δὲν ἔχαιρον ὀλιγώτερον. Ἡ λαμπρὰ αὕτη συνοδεῖα διήλθε τὴν πόλιν ὑπὸ τοὺς ἤχους τῶν κωδῶνων καὶ τῶν ὀργάνων· προσεφρονήθη ὑπὸ τοῦ Μήλια καὶ εἶτα ὑπὸ τοῦ Τοκαδέλου — με ψευδῆ ὅσας λέξεις, ἐγραφεν ἡ ἐφημερίς τῶν ἀντιθέτων μετὰ τινὰς ἡμέρας — καὶ ἄνευ ἀπενκαίου, ἐκτὸς τῶν δύο τούτων προσφωνήσεων, διελύθη πρὸ τοῦ καζίνου. Ἄρ' ὅπου διήλθε τὰ παράθυρα τῶν φίλων ἦσαν ἀνοικτὰ καὶ διακόσμητα, αἱ δὲ ἄβραι κυραὶ ἔρραιναν τοὺς νέους βουλευτάς δι' ἀνθέων καὶ ζαχαρωτῶν καὶ ἄφρον ἐπ' αὐτῶν στεράνους καὶ περιστερὰς με ταινίας ἐνεπιγράφους. Τὸ πλῆθος εἶχε διάνεμηθῆ πολυτρόπως τὰ λάφυρα ταῦτα καὶ τὰ πῆγγαγεν. Ἦτο ἤδη ἐσπέρα. Ἠνάπτοντο βεγγαλικοὶ πυρσοὶ φωτίζοντες τοὺς ἀπερχομένους καθ' ὄμιλους. Μέσῳ δὲ τῶν λαυθαίικων κατακλειστων, ἤρχισαν ἀπὸ τοῦδε νὰ λάμπουν αἱ οἰκίαι τῶν μηλιανῶν ἐκ τῆς πολυχρόου καὶ πλουσίας φωταγωγῆσεως, ἡ ὁποία καθ' ὅλην ἐκείνην τὴν νύκτα προσέδιδεν εἰς τὴν πόλιν ὄψιν φανταστικὴν . . .

— Βάρει κανόνα! Ζήτω ὁ Μήλιας!

*

Τὴν ἴδιαν ἐκείνην ἐσπέραν, κατὰ τὰ συμπεφωνημένα, εἰς ἐν καφενεῖον τῆς Στράτα Μαρίνας πλησίον τοῦ Ἄμμου, παρατάσσον τὰ ἄξεστά του τραπέζακια καὶ τ' ἀλύγιστα καθίσματα εἰς μακρὰν σειράν ἐπὶ τοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν πεζοδρομίου, ὁ Γιακουμάκης Στέφας συνητήθη μετὰ τοῦ Λούκα Παπανικολοπούλου. Εἰς τὸ καφενεῖον ἐκεῖνο ἐπῆγγαινε τὸ κοντόβραδον ὁ Γιακουμάκης καὶ ἔπινεν ἕνα πικρὸ, ὅταν ὁ καιρὸς ἐπέτρεπε — συγνὴ περίπτωσις καὶ ἐν χειμῶνι εἰς τὸν εὐδαίμονα τόπον — νὰ καθῆσθαι ἐξω καὶ νὰ θαυμάσῃ τὴν θάλασσαν. Εἰς τὸν Λούκαν προσέφερον ἕνα πικρὸ καὶ μετὰ τινὰς ἀδιαφόρους ὀμιλίαις, περὶ τῆς ἐπιτυχίας τῆς Ἐπιδείξεως, τοῦ λόγου τοῦ Μήλια καὶ τῆς ἀρχομένης φωταγωγῆσεως — θὰ εἶνε μίαν τζόγια! — τῷ εἶπε περίπου: «Νὰ πῆς ἀπὸ μέρος μου τοῦ σιὸρ Τόνη πῶς δὲ θὰ μπορέσω νὰ ποικριθῶ κατὰ πῶς ἤθελα σ' ἐκεῖνο ποῦ μου εἶπε. Μεγάλῃ ἡ τιμὴ γιὰ μᾶς, μὰ ἴσια ἴσια γι' αὐτὸ δὲν θὰ μπορέσουμε νὰ τη βαστάξουμε. Ἐσκερθήκαμε καὶ εἶπαμε νὰ μείνουμε στὴ θέσι μας, στὰ δικὰ μας. Τί θὰ πῆ ὁ κόσμος σ' ἕνα τέτοιο παράξενο πρᾶγμα! Ἐμᾶς τοὺς φτωχοὺς θὰ κατηγορήσῃ. Ὅχι, ὄχι, καλλίτερα ὁ σιὸρ Τόνης νὰ πάρῃ καμμίαν ἀρχοντοπούλα . . . Ἐταί μουπε, νὰ του πῆς, ὁ σιὸρ Γιακουμάκης».

Ζ'

Ὁ ἔρωσ τοῦ Τόνη καὶ τῆς Μαργαρίτας ἦτο τότε τὸ ζήτημα τῆς ἡμέρας.

Εἰς τὰς μικρὰς κοινωνίας, ὅπου ἡ ἀργία ὑποβοηθεῖ τὴν πολυπραγμοσύνην καὶ ἔχουν ρίξας βαθείας τὰ πάθη καὶ αἱ ἀντιζηλίαι, φυσικὸν εἶνε νὰ ποτελῆ ἡ κακολογία τὰ τέσσαρα πέμπτα τῶν συνωμιλιῶν. Αἱ γλώσσα δὲν ὑποχωροῦν ἐνώπιον οὐδενὸς ψεύδους, αἱ φαντασίαι ἐργάζονται μετ' ἀδείας ἐντελῶς ποιητικῆς, αἱ εἰδήσεις νοθεύονται καὶ μεταβιβάζονται ἐπηυζημένα καὶ ἐπιδιωρωμένα· εἰς τὴν λιμώττουσαν περιέργειαν τῶν ἀπλουστέρων, τὰ δὲ ζητήματα κατανοοῦν οὕτως ἀτελείωτα καὶ ἀληθμονήτα, ἄνευ ἐπεμβάσεως ἄλλου νεωτέρου καὶ σπουδαιότερου, διότι καὶ πάσσαλος πασσάλῳ ἐκκρούεται.

Τὸ δυστύχημα διὰ τὸν Τόνη καὶ τὴν Μαργαρίταν ἦτο ἡ μακρὰ κοινωνικὴ στεριότης τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἡ ὁποία ἐκαμνεν ὥστε ἐπὶ μακρὸν νὰ ὑφίστανται τὰ κτυπήματα τῶν ἐγχωρίων γλωσσῶν. Εἰς τὰς λέσχας, εἰς τὰ καφενεῖα, εἰς τοὺς περιπάτους, εἰς τὰς αἰθούσας καὶ προπάντων εἰς τὰ παντοειδῆ μαγαζεῖα, ὅπου συγκροτοῦνται οἱ μικροὶ φλύαροι ὄμιλοι, δὲν εἶχαν πλεον ἄλλην ὀμιλίαν, ἀφότου ἢ μεταξὺ πατρὸς καὶ υἱοῦ Τοκαδέλου διάστασις ἐδεινῶθη, εἰς βαθμὸν δικαιολογήσαντα ὅλας τὰς εἰκασίας τῶν πρώτων, οἱ ὅποιοι εἶχαν κυριεθῆ κατὰ τὴν ἡ Μήλια, ἡ γραία ὑπέρτερος τοῦ Τοκαδέλου, — βουνίσια, με δύο μάτια μαῦρα σὰν ἐλῆξ καὶ μίαν ἐλῆξ μεγάλῃ σὰ μάτι εἰς τὸ μάγουλο, — ἡ ὁποία καὶ πρῶν, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον ἀρ' οὐ ἐξέσπασε τὸ οἰκογενειακὸν σκάνδαλον, δὲν ἐκράτει ἐντὸς τῶν ὀδόντων τὴν γλώσσαν, ἦτο περιζήτητος διὰ νοπᾶς καὶ θετικῆς πληροφορίας. Εἰς τὰ σπῖτια ὅπου τὴν ἔστειλλεν ἡ κυρία τῆς καὶ εἰς τὰ ἄλλα, τὰ ὁποῖα ἐπεσκέπτετο ἐξ ἰδίας προαιρέσεως, ἀρ'

οὐ ἐξηντλείτο ἢ διὰ τὴν ὁποίαν μετέβαινεν ὑπόθεσις, ἤρχιζαν τ' ἀνεξάντλητα ἐπὶ τοῦ συνήθους θέματος νέα.

«Ναῖσκε, γυιέ μου!» ἐπέλεγε αἰωνίως ἡ Μηλιά, με μίαν κατήφειαν, ὄχι πολὺ προσποιητὴν, διατάσσουσαν κωμικῶς τὰς ρυτίδας τοῦ προσώπου τῆς. Ἐτοῦτα ἔχουμε μέσα στὸ σπῖτι ποῦ δὲν ἀκούστηκε ποτέ. . . ἔτσι γιὰ τὲς ἁμαρτίες μου. . . νὰ τουραχνιέμαι· κ' ἐγὼ ποῦμαι γρηὴ γυναικα.»

Ἄλλη δὲ πηγή πληροφοριῶν ἐπίσης πολὺτιμος ἦτο καὶ ὁ φίλος μας Φωτεινός, ὁ ὁποῖος, ἐν γνώσει ὅλων τῶν διατρεχόντων ὡς ἐκ τῆς θέσεως του ἀπ' ἀρχῆς, εἶχε τὴν πονηρίαν ἀνάλογον πρὸς τὴν ἀσυνειδησίαν, μετὰ τῆς ὁποίας τ' ἀνεκοίνωνε πρὸς οἰονοδήποτε ἤθελε τὸν ἐρωτήσει.

«Καὶ οὐλα γιὰ μίαν Μαργαρίτα ἀπὸ τὸν Ἄμμο, τὴ Στεφοπούλα ἂν ἔχης ἀκουστά, ποῦ τὴν καρφώθηκε ὁ διάσολος νὰ γίνῃ κοντέσσα Τοκαδέλαινα» ἐπέλεγε αὐτὸς με τὸν σαρκασμὸν τὸν ἰδιάζοντα εἰς τὴν φύσιν του καὶ φυσικὸν εἰς τὴν τάξιν του· διότι ὁ λαὸς δὲν βλέπει πάντοτε με καλὸν ὄμμα τὰς πρὸς ἀνύψωσιν τάσεις τοῦ λαϊκοῦ. . .

Ἀπεναντίας σιωπηλὸς καὶ ἀλόνητος ἦτο ὁ Μανθῆλιος, ὁ γρηκὸς ἵπποκόμος, ὁ πιστὸς ἄνθρωπος τοῦ σπιτιοῦ, ὁ μόνος ἀπομεινὰς εἰς τὸν Τοκαδέλον καὶ μετὰ τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ πρώτου του πλοῦτου, με ὀλιγώτερον τότε μισθὸν καὶ περισσοτέρας ὑπηρεσίας. Τὸν εἶδαμεν δύσκολον καὶ ὀξύθυμον· δὲν ἐξετέλει ποτέ χωρὶς μουρμουρα τὰς διαταγὰς τῶν κυριῶν του, ἐπέπληττε τὰ παιδιά καὶ συγνάκις ἐζήτη· νὰ ἐπιβάλλεται καὶ εἰς τοὺς μεγάλους. Εἶχεν ἀποκτήσει δικαίωμα ἀρχιότητος ἐκεῖ-μέσα καὶ ἐνόει νὰ τὰ ἐνασκῆ με ὅλην ἐκείνην τὴν ἀκαταπόνητον γεροντικὴν ἐπιμονήν. Ἄλλ' ἠγάπα τὸ σπῖτι πραγματικῶς, ἐλάτρευε τὴν οἰκογενεῖαν ὡς ἰδικὴν του καὶ διὰ τὰ τελευταῖα ἐρωτικὰ ἐπεισόδια μόνος αὐτὸς ἐκ τῶν ξένων ἠσθάνθη λύπην ἀληθῆ.

«Νὰ κυτᾶζετε τὴ στραβωμάρα σας καὶ νὰ μὴ σας ἐγνοιάζῃ γιὰ ξένες δουλειές. . . Ψεῖρα ποῦ δὲν σας τρώει μὴ τὴν ζήτη!» ἀπῆντα με ὀφθαλμοὺς ἀστραπηδόλους, μόλις ἐνόει τὸν σκοπὸν τῶν πλαγίων ἐρωτήσεων, αἱ ὁποῖαι ἔδω κ' ἐκεῖ τῷ ἀπηνυθύνοντο.

Ἐκτὸς τοῦ Λούκα, ἐμπιστοῦ ἀρετὰ ἐχεμύθου, ἄλλους φίλους δι' ἐκμυστηρεῖσεσι ὁ Τόνης δὲν εἶχεν. Ἦτο ἄνθρωπος ἐφαρμοζῶν κατὰ γράμμα τὸ παλαιὸν ἀξίωμα καὶ νομίζων μάλιστα πολὺ ταπεινωτικὸν νὰ παραπρητᾶται εἰς τρίτον ξένον κατὰ τοῦ πατρὸς του ἢ τῆς οἰκογενείας του — εἰς τὸν δῆμον κατὰ τοῦ οἴκου. . . Δὲν εἶχεν ὅμως τὰς ἰδίας ἀρχὰς καὶ ὁ γέρω Τοκαδέλος. Αὐτὸς ἐνόει νὰ τα λέγῃ καὶ νὰ ξεθυμαίνῃ, ἀδιάφορον ἂν ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος τὸν ἤκουεν ἦτο φίλος ἢ ἀδιάφορος, περιέργος ἢ ἐχθρός. Κατ' ἀρχὰς, ἂν καὶ ὁ ἴδιος ἔφερε τὴν ὀμιλίαν, προσπειεῖτο ὅτι δὲν εἶχεν ὄρεξιν νὰ ὀμιλήσῃ καὶ ἔλεγε ἀποστρέφων τὴν κεφαλὴν ζωηρῶς, ὡς ἂν τὸν εἶχεν ἐρωτήσει κανεὶς:

«Ἄς τα καίμενε, νὰ ζῆς! δὲ βαρεῖσαι τώρα!»

Ἄλλ' εἰς τὸ ἐλάχιστον τοῦ μεθ' οὐ συνωμίζει ἐνδιαφέρον, παρεσύρετο εἰς ἀτελευτήτους διηγήσεις καὶ

συμπεράσματα και σχολιασμούς, επιλέγων ότι είναι δυστυχημένος άνθρωπος, κακότυχος πατέρας μ' ένα σερνικό παιδί μοναχίθο και εκείνο να θείη να κινή του κεφαλιού του . . . Την ιδίαν ή σχεδόν την ιδίαν τακτική ηκολούθει και η κοντέσσα Τοκαδέλου, μη κηρυσομένη μὲν ὀριστικῶς ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ, ἀλλ' ἐπιβαρύνουσα πρὸς τὰς φίλας τὸν σύζυγον, ὡς ἐξωθήσαντα δι' ἀσυνέτου τρόπου τὰ πράγματα μέχρι σκανδάλου.

Τοιαῦται λοιπὸν ἦσαν αἱ πηγαὶ ἐκ τῶν ὁποίων ἤντλουν τὰ διφασκὰ στόματα τοῦ κόσμου· εἶδομεν δὲ πῶς διὰ τῶν πολλῶν στομάτων διερχόμενον τὸ πρῶτον τοῦτο ὕδωρ τὸ ἄγνόν, ἐγίνετο βαθμηδὸν θολόν και ἀγνώριστον. Εἰς τὴν ἔκουσίαν ἢ και ἀκουσίαν νόθευσιν ἐπρωταγωνίστηε μεταξὺ τῶσων συνεργατῶν εἰς κάποιος Πῶπος Ἀράχτης, καμμία πενηνταριά χρόνων ἄνθρωπος, νεάζων ἀκόμη και κομφενόμενος, μᾶλλον εὐμορφος, μὲ ξανθὸ μουστάκι τῶσω παχύ, ὡστε ὅσοι δὲν ἤξευραν τὸνομά του ἐλεγαν «ἕνας ἄνθρωπος μ' ἕνα μουστάκι». Κατήγετο ἐκ μικρῆς λαϊκῆς οἰκογενείας, ἀλλ' αὐτός, ἀποφυγὼν κάθε βάνουσον ἐπάγγελμα και μετὰ τὴν θητείαν του ὡς βοηθὸς ἐμπορικοῦ κατ' ἀρχάς και κατόπι φαρμακεῖου, ἐπιδιώξας διὰ τοῦ κόμματος μικρᾶς δημοσίας θέσεις, — διότι ἤξευρε και ὀλίγα γραμματικάκια, — εἶχεν ἀνέλθει εἰς σφαίραν ἀνωτέραν κάπως, διαφέρων τῶν ἀδελφῶν του και κατὰ τὴν περιβολὴν και κατὰ τὰς σχέσεις και κατὰ τοὺς τρόπους. Φιλόגעλος, εὐπροσήγορος, ὀμιλητικὸς και διὰ τὸν τόπον ἀρετὰ ἐξυπνος, ἤξευρεν ἕνα σωρὸ ἀνεκδοτὰ ἐγχώρια και τὰ διηγείτο μὲ χάριν και παραστατικότητα. Τὸ σκῶμμα του ἐναντίον τῶν μηλιανῶν ἦτο δηκτικώτατον και διὰ τοῦτου ἐκολάκευε φοβερὰ τοὺς λουδαίους. Συνεζήτει περὶ ὧλων ἐν γένει, ἦτο ἐνήμερος εἰς ὧλα ἐν γένει και ἰθαυμάζετο ὑπὸ ὧλων ἐν γένει ὡς γνώστης μυστηρίων, ἀνακριτῆς καταχθόνιος, uomo tremendo ἐν ἐνὶ λόγῳ, ἐτάζων δι' ἐνὸς βλέμματος καρδιάς και νεφρούς. Ὁ ἔπαινος—αὐτὸ τὸ ἤξευρομεν ὅλοι πολὺ ἢ ὀλίγον—συμπαράσφει μὲ μεγάλην εὐκολίαν και πολλακίς ἄγει πρὸς κρημνόν. Ἐπίστευσε τοὺς ἐπαίνους και ὁ Πῶπος Ἀράχτης, ἐπέισθη ὅτι εἶνε Φουκιὲ Τεμβίλ, ὡστε ἀφ' οὗ δὲν ἐδύνατο νὰ γίνῃ εἰσαγγελεὺς ἢ ἀνακριτῆς, ἐζήτησεν ἀπὸ τὸ κόμμα του νὰ διορισθῇ Ἀστυνόμος. Εὗρεν ὑποστηρικτὰς και ὁ κομματάρχης τῶν Λουδαίων τοῦ το ὑπεσχέθη, ὅταν δὲ ἦλθεν Ὑπουργεῖον ἰδικόν του, ὁ Πῶπος διορίσθη. Ἡ διεύθυνσις του ἀρξῆκεν ἐποχὴν. Ὅχι μόνον τίποτε κερυμμένον μυστήριον δὲν ἀνεκάλυψεν ὁ μέγας ἀνὴρ, ἀλλὰ και αὐτὰ τὰ φανερώτερα και εἰς τοὺς κοινούς ὀφθαλμούς ὑποπίπτοντα δὲν ἐβλεπε. Τὰ ἐσάστισε και τὰ ἔχασε. Τὸν ἐκλεπταν, τὸν ἐροθερίζαν, τὸν παρήκουσαν· οἱ κακούργοι ἐπῆραν ἐπάνω τους, ἢ δημοσίαι τάξεις ἐσαλεύθη ὅσον δὲν ἐπιτρέπεται οὔτε ἐν Ἑλλάδι και εἰς ἀρχικλητῆρ ἐτόλμησε μίαν ἡμέραν νὰ εἴπῃ πρὸν τὸν κ. Ἀστυνόμον:

«Δὲν εἶνε ἡ Ἀστυνομία, σιὸρ Πῶπο, τὸ μαγαζὶ ποῦ πούλησε ἀρμενόπανο, οὔτε τὸ σπετσαρεῖο ποῦ ἐκοπάνιζες λινοκόκκι!» φράσις ἢ ὁποία ἐμεινεν ἐκτοτε παροιμιώδης.

Ὁ Πῶπος ἠναγκάσθη μετ' ὀλίγον νὰ παραιτηθῇ και μετὰ τινῶν ἐτῶν ἀραγὴ βίον, νὰ δεχθῇ θέσιν γραμματέως παρὰ τῇ Δημαρχίᾳ και νεολόγου εἰς ὅλους τοὺς κύκλους, ὅπως πρῶτα. Κατὰ τοῦ Τόνη Τοκαδέλου εἶχε μερικὰς αἰτίαι νὰ καταφέρεται. Πρῶτον αὐτός ἦτο ἢ ἐφαίνετο μηλιανός, ἐν ᾧ ὁ Πῶπος ἦτο φανατικὸς λουδῆς, — λόγος ἀρετὰ οὐσιώδης, ἀφοῦ θὰ ἐλησημονούτο ὅλ' οἱ ἄλλοι ἀν ἤρετο ποτὲ αὐτός. Ἐπειτα ὁ Τόνης, νέος νεοτεριστής, εἶχε ζῆσει ἐντὸς τοῦ τόπου πολὺν καιρὸν και εἶχεν ἤδη ἕνα ἀέρα ἐξωτισμοῦ και ὠμίλει ἄλλως και ἐνεδύετο ἄλλως και εἰργάζετο ἄλλως· ἐν ᾧ ὁ Πῶπος, σπουργίτης γνήσιος ἀπομεινας, ἀντεπάθει ἐμφύτως πρὸς οἰονδήποτε ὅστις ἀπεμακρύνετο τοῦ κοινού τοπικοῦ τύπου και εἰδεικνυε τάσεις πρὸς χειραφεσίαν, — ὁμοιος πρὸς τοὺς πιθήκους ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἕνα τῶν σύντροφον, διαφυγόντα τοὺς κυρίους του και ἐπανελθόντα εἰς τὸ πατρῶον δάσος μὲ ποικιλόχρουν ἐνδυμασίαν, κατεσπάραζαν. Ὁ τρίτος λόγος τῆς ἀντιπαθείας του ἦτο ὅτι εἶχε ζητήσει ποτὲ εἰς γάμον τὴν Κεθὴν τοῦ Τοκαδέλου, διότι τῷ ἐράνη ποιητικῇ ἀδείᾳ ὅτι τὸν ἐβλεπε δι' ὀμματος ἐρωτικοῦ, ἀλλ' ἀπεκρούσθη ὀμοθυμαδὸν ὑπὸ τῆς οἰκογενείας, μετὰ περιφρονήσεως ὅχι ἀδίκου. Αὐτὰ τὰ μυστηριώδη ἐλατήρια ἐκίνουν και διεθύναν τὴν γλώσσαν τοῦ Πῶπου Ἀράχτη, εἴτε εἰς τὴν Λέσχην ἀπετέλει τὸν κύκλον του ἐς ἀριστοκρατῶν φιλοκαίων, εἴτε εἰς ἐν Ζαχαροπλαστεῖον τῆς Πλατείας πολὺ συγκαζόμενον, εἴτε κατὰ τὸν ἀπογευματινὸν περίπατον μὲ φίλους εἰς τὰ Φηλώματα, εἴτε κατὰ τὸ πρωινὸν ἡλιασμα ἐξω τοῦ Θεάτρου, ὅταν προπάντων τὸν ἐπλησίαζαν οἱ ἀργοὶ και ἀργολόγοι.

«Λοιπὸν τί νέα, σιὸρ Πῶπο; Λέγε μας ἀδελφὲ ποῦ εἶσαι τὸ ἀρκίθιο και ἡ μυστικῇ Ἀστυνομία» τῷ ἔλεγε κάποιος τρίβων τὰς χεῖρας.

«Βεραμέντε» προσέθετεν ὡς ἠχῶ δεύτερος.

«Λοιπὸν τὰ κατὰ Τόνη και Μαργαρίταν, αἰ!» ὑπελάμβανεν ἄλλος μὲ μειδιάμα εἰρωνικόν.

«Νὰ σας πῶ και ἐν ἄλλο σχετικῶ, ποῦ ἔμαθα ἐφῆς τὸ βράδυ» ἤρχισε τότε ὁ Ἀράχτης. «Σέρετε πῶς ἐστάρθηκε τὸ προξενεῖο στὸ Στέφα;

— Τὸ Λούκα ἐστειλε, λέει, ἐκεῖνο τὸ γραμματικὸ ποῦ ἔχει ἐκεῖ.

— Ὅσκι! ἔτσι ἐλέγαμε και μεῖς, μὰ δὲν εἶν' ἔτσι. Ὁ Λούκας ἐπῆγε ὕστερα και πῆρε τὴν ἀπάντησι τοῦ Στέφα. Ὅμως τὴν πρότασι τοῦ τῆν ἕκαμεν ὁ ἴδιος ὁ σιὸρ Τόνης, πηγαίνόμενος μίαν αὐγὴν ξαπόστα στὸ Σπετσαρεῖο τοῦ Μαρκίδα και στὸ καμερίνι ἀπὸ μέσα ἔκραζε τὸ Γιακουμάκη και τοῦ ἐκμυστηρεύθηκε.

— Ἀμὲ στὸ διάβολο! Ἀλήθεια; ἐπῆγε ὁ ἴδιος;

— Εἰς τὴ ψυχὴ τοῦ πατέρα μου! Ἀντί μού εἶπανε πῶς τοῦ φίλησε τὸ χέρι μὲ τὰ δάκρυα στὰ μάτια και γονατιστὸς στὰ πόδια του τοῦ ἔλεγε: Δός μου, δός μου, γέροντα τὴν Εὐτυχία μου! Σὺ, γέροντα, μόνος ἤμπορεῖς νὰ με σώσης εἰς τὸν κόσμον. Στὸ χέρι αὐτὸ ποῦ φιλῶ, κρέμεται ἡ ζωὴ μου και ὁ θάνατός μου!»

Και μὲ τὴν μίμησιν τῆς φωνῆς και τῆς στάσεως τοῦ Τόνη, ὁ μικρὸς ὀμιλῆς ἐξεργάγη εἰς γέλωτα.

«Μωρὲ ρομάντζα!» παρετήρησεν ὁ εἰπὼν τὸ βεραμέντε. «Μὰ οὔτε ἡ ἐποχὴ τὰ ἐπιτρέπει ἐρτοῦνα, οὔτε ὁ τόπος τὰ σκάνει και ὅσοι τὰ κάνουνε ἔχουνε, μού φαίνεται, τὸ κεφάλι τους κλούβιο».

Δὲν εἶχε δὲ τελειώσει αὐτός, ὅταν ὁ Πῶπος ἤρχισε τοὺς ὄρκους:

«Μὰ τὸν Ἅγιο! . . . Νὰ στραβῶθῶ! . . . Σ' ὅ, τι πιστεύω! . . . Μοῦ τᾶπε ἄνθρωπος ποῦ ἐπαραιομένε και τᾶκουσε οὐλα ἀπὸ τὴν αὐλή. . . Σέρετε, μίαν αὐλὴ ποῦ συνορεύει μὲ τὸ περβόλι τοῦ Γιακνίτση.

— Ναι, τὴν ξέρω· μὰ τί ἐγύρευε ὁ ἄνθρωπος σου ἐκεῖ μέσα;

— Οὐ! ἄλλη ἐκεῖ ἐρωτοδουλειά, βρωμοδουλειά μάλιστα».

Και μετὰ ταχεῖαν παρένεθιν τῆς ἄλλης ἐρωτοδουλειᾶς, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ Πῶπος, ἀφ' οὗ τοὺς ὑπεχρέωσεν ὅλους νὰ μείνῃ τὸ πρᾶγμα μεταξὺ τῶν, ἐπέστρεψαν πάλιν εἰς τὸν Τόνη.

«Ὅμως λέω, ἀρεντάδες! ἡ τὴσῃ ἀγάπη και ἡ ἐπιμονὴ γιὰ μίαν κοπέλα τοῦ λαοῦ, δὲν εἶνε μικρὸ πρᾶγμα. Ἐνας κόντε-Τοκαδέλος . . .

— Σεπεσιμένος ὅμως.

— Ὅλωσδιόλου, φίλε μου, ξεπεσιμένος. Νὰ με συμπαθῆς. Ἡ φαιλιά του ζῆ και βασιλεύει—τρακόσιων χρόνων φαιλιά. Ἄν κινή τὸν ἔμπορο σήμερα, ἀκολουθεῖ τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς και ἴσια ἴσια ποῦ δὲν ἔχει νὰ ροθηθῇ ξεπεσιμό. Ὁ πατέρας του εἶναι βουλευτῆς . . .

— Ναι, κάρικα! Σὰν τὸ Ρούπα . . .

— Μὰ τί θές, παναπῆ, νὰ μου πῆς μ' ἐρτό; Εἶνε ὁμοιος λοιπὸν ὁ Τοκαδέλος μὲ τὸ Στέφα;

— Ἀ, ὅχι, βέβαια.

— Ἐ, ἐρτό σοῦ λέω κ' ἐγώ. Ἐνας κόντε Τοκαδέλος, νὰ θέλῃ σώνει και καλὰ νὰ συμπεθερέψῃ μὲ τὸ Στέφα τὸ Γιακουμάκη, δὲν εἶνε παίξε-γέλασε. Ἡ θὰ εἶνε μουρλὸς ἐκεῖνος, ἢ θὰ εἶνε ἄγγελος ἐρτοῦνη ἢ κοπέλα.

— Μᾶλλον τὸ πρῶτο! μᾶλλον τὸ πρῶτο, νὰ σε χαρῶ!» εἶπε μὲ ὕψος βεβαιότητος ὁ Πῶπος. «Δὲν τονε βλέπεις; Ἀνθρωπος, ψυχὴ μου, ποῦ προβατῆ χειμωνάτικα χωρὶς ταμπάρο, μὲ τὸ λαϊμὸ ἀνοιχτὸ και μὲ κάτι ἀρίδες σὰ στρίποδα, δὲν μπορεῖ μὰ τὸ Θεὸ νᾶνε φρόνιμος ἄνθρωπος, δὲν μπορεῖ! . . . Μία ἀπὸ τῆ μούρλιες του μοῦ εἶπανε πῶς εἶνε και ὁ σοσιαλισμός. Αὐτός, λέει, δὲν παραδέχεται κοινωνικὰς τάξεις και διακρίσεις. Ὅλ' οἱ ἄνθρωποι εἶνε ἴσοι και ἀδελφοί. Οὔτε εὐγένεια, οὔτε περιουσία, οὔτε ἀνάπτυξις, οὔτε τίποτα. Ὁ γάμος ποῦ γυρεύει σήμερα νὰ κάμῃ, εἶνε σύμφωνο μὲ τὴς ἀρχῆς του και μὲ τὴς ιδέες του . . . ποῦ . . .

— Ἐλα και θέλεις νὰ γελᾶσης. Ἐγὼ δὲν τα πιστεύω ἐρτοῦνα.

— Νὰ φῶ τὰ κόκκαλα τοῦ ἀδελφοῦ μου, δὲν γελῶ! Μήπως ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ ἦρθε ἀπὸ τὴν Πάτρα δὲν τρώεται κάθε μέρα μὲ τὸν πατέρα του γιὰ τοῦτες τῆ δουλειᾶς και μήσως στὸ Καζίνο δὲν ἔβρισε και δὲν ἐξευτέλισε τὴσες φορὲς τοὺς ἀρεντάδες, γιατί βαστᾶνε ἀκόμα τὴ θέσι τους;

— Ὅστε παναπῆ ποῦ ἤθελε νὰ τῆ κάμῃ οὐλους σοσιαλιστάδες.

— Ἡ τοῦλάχιστο μηλιανούς.

— Και 'ς τὸ Μωρῖα, ψυχὴ μου, τοῦ μπάσανε τοῦ παιδιοῦ οἱ Μωραῖτες τέτοιες ιδέες;

— Ἀπὸ ποῦ νᾶξερᾶ;

— Μπραβὸ, σιὸρ Σπυράκη!

— Ὅχι, ἀλήθεια. Λένε πῶς τὸν ἐμυήσανε τὸν καιρὸ ποῦ πῆγε στὸ Παρίσι.

— Ναι, μὰ ὁ γέρω Τοκαδέλος δὲν ἀκούει τίποτσι, ἔ λέω; Ἄν θέλῃς νὰ παντρευθῆς μ' ἐρτοῦνη, τοῦ εἶπε, ἔ ἡ ρούγα, φεῦγ' ἀπὸ τὸ σπίτι μου και κάμε ὅ, τι θέλεις.

— Ἐτσι ἄκουσα κ' ἐγώ. Και τὸ παράδοξο εἶνε πῶς και ὁ γέρω Στέφας τὰ ἴδια εἶπε τῆ γκόνας του.

— Ἐρτό πάλι, κύριοι, εἶνε ποῦ δὲν μπορῶ νὰ καταλάβῶ. Καλὰ, ὁ γέρω Τοκαδέλος ἔχει δίκιο· μὰ και ὁ Γιακουμάκης κόντρα; Τέτοια ἰδιοτροπία εἶνε ἀνεξήγητη.

— Δὲν εἶνε καμμία ἰδιοτροπία. Μὲ τὸ κεφάλι του ὁ ἄνθρωπος σκέφτεται καλὰ. Ἡ γκόνα μου, σοῦ λέει, ἔχει τριάντα χιλιάδες φράγκα προκειῖο.

— Μετρητά;

— Μετρητά, ἀπὸ τί; Μὲ δαῦτα μπορεῖ νὰ πάρῃ τὸν καλλίτερο νέο. Γιατί νὰ τῆ δώσω τὸ γιὸ ἐνὸς κόντε ξεπεσιμένου; . . . Σημειώσατε δὲ ὅτι εἶνε ἄνθρωπος τῆς παλαιᾶς ἐποχῆς, ἀπὸ κείνους ποῦ δὲ δίνουνε καμμία συμπάθεια στὸν ἔρωτα τῶν κοπελῶν και ἴσια-ἴσια μπορεῖ νὰ μὴ δώσουνε τὴ θυγατέρα τους σ' ἕνα καλὸ νέο, μόνο και μόνο γιατί τὸν ἀγάπησε.

— Ἐρτό θὰ εἶνε ὅχι, καίμνε και σύ, πῶς δὲν καταδέχεται τὸν Τοκαδέλο!

— Και τὰ δύο. Τοῦλάχιστο ὁ Κουτσουρέλας ποῦνε φίλος του στενός, ἔτσι ἔλεγε προχτῆς σὲ δέκα ἄνθρωπους μπροστά.

— Ποῖος; ὁ Παναγιωτάκης; Ἄ, τὸν ἐκογιονάριζε. Ἐρτός, ψυχὴ μου, εἶνε τὴρα ἐχθρὸς του και τόνε βρίζει ὅθε σταθῆ. Ἡθελε ὁ γιός του νὰ πάρῃ τὴ Μαργαρίτα· μὰ τῆ κοπέλας καθὼς φαίνεται, τῆ βρώμας.

— Ὁ γιός του; ποῖος; Ἐκείνη ἢ μῶμολα, ἢ ἀρκουδᾶ, ποῦ τον ἀκλουθαί πάντα στὴ ρούγα, σὰ ζαχάρι;

— Ἄιντε, μωρὲ! μῶμολα, ἀρκουδᾶ, ζαχάρι! Τὸν ἐξευτέλισες, τὸν ἐρινίρισες τὸν ἄνθρωπο, χωρὶς νὰ σου κάμῃ τίποτα.

— Μὰ δὲν εἶνε κορπορατοῦρα ἐκείνη, νὰ σε χαρῶ, Κέκο μου! Καλὰ, νὰ πάρῃ τὸν Τοκαδέλο εἶνε πολὺ τῆ· μὰ ὅχι πάλι ἡ κακομοῖρα και τὸ Νιόνιο! μίαν κοπέλα, νὰ ποῦμε τὴν ἀλήθεια, μίαν χαρὰ.

— Κοσπέτο, γιὰ κάθε γαλαντόμο! . . .

— Μωρὲ τὸ πιστεύετε, ἀρεντάδες, πῶς δὲν τῆ γνωρίζω ἐρτοῦνη τὴν κοπέλα;

— Ἀ, κάνεις ἄδικο. Θὰ ἴδῃς πραγματικῶς μίαν κυρὰ.

— Θὰ περᾶσω ξαπόστα νὰ τῆν ἰδῶ.

— Ἐτσι νὰ κάμῃς».

Και ἔτσι θὰ ἔκαμε πραγματικῶς ὁ φίλος, και μετ' αὐτοῦ πολλοὶ ἄλλοι, τῶν ὁποίων, ἐκ τοιούτων ὀμιλιῶν, ἐξεκρίετο ἡ ἐπιθυμία· οὕτω δὲ ὁ ἀπόκεντρος δρομίσκος, εἰς τὸν ὁποῖον κατῶκει ὁ Γιακου-

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικά

Πολλά ἀγγέλλονται ἐκ Γενεύης τῆς Ἑλθετίας σχετικῶς πρὸς τοὺς ὑπὸ τῆς βιβλιοθήκης τῆς πόλεως ἐκείνης διὰ συνεισφοράς πολλῶν φιλομαθῶν ἀποκτηθέντας Αἰγυπτιακοὺς παπύρους, περὶ τὴν ἀναγνώσιν τῶν ὁποίων ἀσχολεῖται ὁ καθηγητὴς κ. J. Nicole, γνωστὸς ἤδη μεταξὺ τῶν φιλολόγων διὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ γενομένην ἐκδόσιν τῶν Γενεαίων σχολίων τῆς Ἰλιάδος ἐν Παρισίοις 1891 εἰς 2 τόμους) καὶ τοῦ ἐπαρχικοῦ βιβλίου Λέοντος τοῦ σοφοῦ (ἐν Γενεύῃ 1893). Ἐκ τῶν εἰς τὴν κλασσικὴν φιλολογίαν ἀναφερομένων παπύρων, περὶ οὗς καὶ πρώτους ὡς εἶνε φυσικὸν ἠσφαλῆθη ὁ ἐν Γενεύῃ καθηγητὴς, μνημονεύονται πρωτίστως λιμυρὰ καὶ μεγάλα ἀποσπάσματα τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν, ὧν τὸ μέγιστον περιλαμβάνει μέρος τῆς Α καὶ Μ βραχυδίας τῆς Ἰλιάδος. Ὁ νέος αὗτος Ὅμηρικὸς κώδις λέγεται ὅτι προέρχεται ἐκ πρωτογράφου κατὰ πολὺ διαφόρου τῶν νῦν σωζομένων ἀντιγράφων. Ἐπειτα ὑπάρχει, λέγουσι, μέγα ἀπόσπασμα τοῦ Ὀρέστου τοῦ Εὐοιπίδου ἐκ παλαιᾶς πολυτελοῦς ἐκδόσεως κατὰ χίλις περίπου ἔτη παλαιότερας τοῦ ἀρχαιοτάτου τῶν σωζομένων χειρογράφων τῆς περὶ τῆς ὁ λόγος τραγωδίας. Καὶ τὰ ἀνεκδότα δὲ κείμενα, φαίνεται ὅτι εἶνε οὐκ ὀλίγα ἄγνωστο ποιητοῦ ἐλεγεία, διδακτικὴ περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῶν ἄστων, ἄλλου ποιητοῦ ὕμνος εἰς τὸν Δία περιγραφῶν τοὺς ἔρωτας τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀθήδας, περὶ συγγράμματα ἐπιστημονικὰ καὶ ἱστορικὰ κτλ. Ἀλλὰ καὶ ἡ χριστιανικὴ γραμματεία ἐπαρκῶς ἐκπροσωπεῖται ἐν τῷ παπυρικῷ θησαυρῷ ἀποσπάσματα τῆς Ἁγίας Γραφῆς μεθ' ὀνομασμάτων, τευχάρια βιβλίων λειτουργικῶν καὶ ἄλλα, μεταγενεστέρων χρόνων, σημαντικὰ διὰ τὴν ἀνεκδοτικὴν μάλιστα ἱστορίαν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Ὁ φιλολογικὸς κόσμος δικαίως περιμένει τὴν πλήρη καὶ ὀριστικὴν ἀποκάλυψιν τοῦ θησαυροῦ τῆς Γενεύης.

— Ὁ ἐν Βουδαπέστη φιλέλλην καθηγητὴς Ἰωάννης Τέφφ, ἐξέδωκεν ἐσχάτως γερμανιστὴ ἡρονολογίαν καὶ τοπογραφίαν τῆς προφοράς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων κατὰ τὰς μαρτυρίας τῶν ἐπιγράφων. Διὰ τοῦ βιβλίου τούτου προσπαθεὶ νὰ ἀνασκευάσῃ τοὺς ἐρασιμικοὺς, συμπεραίνει δὲ ὅτι οἱ Ἕλληνες πρέπει νὰ ἀναδρῶνται διὰ τὴν σημερινὴν προφορὰν τῶν, ἡρονολογημένην, κατὰ τὰς ἐξ ἐπιγράφων μαρτυρίας, ἀπὸ 1500 - 2488 ἐτῶν.

— Προσεχῶς ἄρχονται τὰ φιλολογικὰ ἀναγνώσματα τοῦ Συλλόγου Παρισσοῦ. Ὁ ἐγκαινισμὸς ταῦτα ὁ κ. I. Φωγάρης, ἀναγνώσκων τὸ Φιλί του.

— Ἐν Ὀρελ θάνεγεροθὴ μνημεῖον πρὸς τιμὴν τοῦ μεγάλου ρώσου μυθιστοριογράφου Ἰβάν Τουργκένεφ. Πρὸς τοῦτο ἠνοίχθησαν ἐρανοὶ καὶ ἄπασαν τὴν Ρωσίαν.

— Ἐν Πότσδαμ, παρὰ τὸ Βερολίνον ἀπέθανεν ὀρθοκοντοῦτης ὁ Ἀλέξανδρος Βούττικαν, υἱὸς τοῦ περιφημοῦ γραμματικοῦ, συγγραφεὺς καὶ αὐτὸς διακόσμου φιλολογικῶν πονημάτων καὶ ἰδίᾳ Γραμματικῆς τοῦ ἰδιώματος τῆς Καινῆς Διαθήκης.

— Πολὺ πρωτότυπον οἰκογενειακὸν δράμα παρεστάθη ἐσχάτως εἰς τὸ παρισίνον θέατρον Γυμνάσιον. Ἐπιγράφεται ἡ Ἐκδίκησις καὶ εἶνε ἔργον τοῦ Ἀμίκ, γνωστοῦ ἐκ τινῶν ὁμοίων διηγημάτων. Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἐκδίκησις μᾶλλον διήγημα εἶνε, διήγημα εἰς πράξεις τρεῖς. Εἰς τὴν α' πρᾶξιν, ἡ ὁποία εἶνε καὶ ἡ καλλίστη, ὁ σύζυγος ὑποπεύων τὸν φίλον του, τὸν ἔρωτά, τὸν ἀνακρίνει ἄλλ' ἐκείνος ἀνεῖται τὸν πόδε τὴν σύζυγον τὸν ἔρωτά, εἰς τὴν β' ὁ σύζυγος ἀνακαλύπτει τὸ ψεῦδος καὶ βεβαιοῦται περὶ τῆς ἐνοχῆς, εἰς τὴν γ' δὲ παρασκευάζει τὴν

Στέφανος Κλέβελανδ
Πρόεδρος τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν

τιμωρίαν τοῦ ἐνόχου καὶ ἐνεργεῖ νὰ τὸν φανεύσῃ τὴν νύκτα ὁ υἱὸς του, ἐκλαμβάνων αὐτὸν ὡς κλέπτην. Τὸ ἔργον ἔκχμε ζωηρὰν ἐντύπωσιν.

— Ἦπὸ τοῦ κ. Γερκασίμου Βόκου ἤρξατο ἐκιδόμενον κατὰ φυλλάδιον πρωτότυπον μυθιστόρημα ἐπιγράφομενον ὁ Κύριος Πρόεδρος. Εἶνε πολιτικῆς ὑπόθεσεως, περιγράφει δὲ τὸν δημόσιον βίον κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν οἰκογενειακὸν καὶ τὴν ἐπίδρασιν τούτου ἐπὶ ἐκείνου. Ὁ Κύριος Πρόεδρος ἐκδίδεται κατὰ φυλλάδιον, κατὰ τὸ ἐσχάτως εἰσαχθέν παρ' ἡμῶν σύστημα τῆς ἐκδόσεως μυθιστορημάτων, κινεῖ δὲ πολὺ τὴν περιέργειαν τοῦ κοινού.

Ἐπιστημονικά

Ἰδρῶθη ἐν Ἀθήναις ἀνώνυμος ἐλληνικὴ Ἐταιρεία ὑπὸ διαφόρων ἐπιχειρηματιῶν ἱατρῶν καὶ φαρμακοποιῶν, σκοπούσα τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν ἑλληνικῶν ἱαματικῶν ὕδατων, τὰ ὁποία κατασκευαζόμενα εἰς φιάλας καὶ κατὰ κιβώτια θ' ἀποστέλλονται καθ' ὅλην τὴν Ἀνατολήν, εἰς τὴν Αἴγυπτον, τὴν Τύνιδαν, τὸ Μαρόκον ὡς καὶ εἰς διαφόρα εὐρωπαϊκὰ μέρη πρὸς κατανάλωσιν, ὅπως τῶσα εὐρωπαϊκὰ ὕδατα. Ἡ Ἐταιρεία θὰ ζητήσῃ τὴν ἀναγνώρισιν αὐτῆς ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, ὅπως ἐπιστημοποιηθῇ καὶ θὰ προσπαθήσῃ νὰ ἐκμεταλλευθῇ πᾶσαν οἰανδήποτε ἱαματικὴν πηγὴν νέαν ἢ παλαιάν, εὐρισκομένην ἐντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους.

Καλλιτεχνικά

Ἐν τῇ καλλιτεχνικῇ Ἐκθέσει τοῦ Μονάχου ὁ ἑλλῆν ζωγράφος Ἰακωβίδης ἔτυχε τοῦ δευτέρου χρυσοῦ βραβείου ἐκθέσεως προσωπογραφίαν κόρης καὶ σκηνὴν ἐκ τοῦ παιδικοῦ βίου. Ταυῦτα βραβεῖα φέτος μόνον πάντε ἀνενεμήθησαν εἰς τὸ γερμανικὸν τμήμα.

— Τὰ Καλλιτεχνικὰ Χρονικὰ τῆς Ἀσιφίας δημοσιεύσαν ἄρθρον ἐν ᾧ ἐξέτινοντα τὰ προτερήματα τῆς παρ' ἡμῶν ἠθοποιῶν Εὐαγγελίας Παρασκευοπούλου.

— Μίαν ἐβδόμηδα πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ ὁ Κρόλοφ Γκουρό εἶχεν ἀποστείλῃ διὰ νὰ κατατεθῇ εἰς τὸ Mozartium, τὸ ἐν Γερμανίᾳ γνωστὸν Μουσείον τοῦ Μόζαρτ, μίαν του εἰκόνα μετὰ τὴν ἐξῆς αὐτόγραφον σημείωσιν: «Πρὸ τοῦ Θεοῦ του ὁ πιστὸς ὑποκλινηθεὶς». Εἶνε ὅμως γνωστὸν ὅτι ἐξ ὅλων τῶν μουσικῶν ὁ Γκουρό ἐτίμα καὶ ἐλάτρευεν ἰδιαιτέρως — ὅπως λατρεύει τις τὸν ἥλιόν του, κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ φράσιν — τὸν Βασίλγιον.

Θεατρικά

Ὁ ἰταλικὸς τύπος γέμει ἐγκωμίων πρὸς τὸν ἑλλῆνα ὑψίστον Ἰωάννην Ἀποστόλου, ἔδοντα ἤδη ἐν Τουρίνω.